

ANAVATAN PARTİSİ

29 Kasım 1987

SEÇİM BEYANNAMESİ

88-704
k.2

1987

ARA

ANAVATAN PARTİSİ

29 Kasım 1987

SEÇİM BEYANNAMESİ

T.B.M.M.

DDC :
YER : 38-704
YIL :
CLT :
KSM :
KOP : 2
DEM : 88-1695

KÜTÜPHANESİ

EKİM 1987
ANKARA

İÇİNDEKİLER

GİRİŞ

TEMEL GÖRÜŞLER

Devlet
Adalet
Hürriyet
Demokrasi ve Demokratik Düzen
Din ve Lâiklik
Basın ve Yayın
Plânlama

İKTİSADİ POLİTİKA

İktisadi Politikamızın Esasları
İktisadi Kalkınmada Devletin Rolü
İktisadi Kalkınmada Fertilin Rolü
Ekonominin Genel Değerlendirilmesi
1983 Öncesine Bakış
ANAVATAN Dönemi
Orta Direk... Refahın Yaygınlaştırılması
Kalkınma ve İşsizlik
Vergiler
Tarım Orman ve Köylerimiz
Sanayileşme
Kamu İktisadi Teşebbüsleri
Altyapı Yatırımları
Kalkınmada Öncelikli Yörelere
Madencilik
Hizmetler

Turizm
Esnaf ve San'atkâr
İhracat

SOSYAL POLİTİKA

Sosyal Politakamızın Esasları
Sosyal Güvenlik
Aile
Kadın
Eğitim ve Öğretim
Kültür ve Sanat
Sağlık
Çalışma Hayatı
Gençlik
Spor
Şehirleşme
Konut
Çevre Sorunları

KAMU İDARESİ

Kamu İdaresinin Esasları
İdari Reform
Kamu İdaresinde Yeni Hedefler
Hukuk ve Adalet Reformu
Bürokrasi

HUZUR VE GÜVEN

MİLLÎ SAVUNMA

DIŞ POLİTİKA

G İ R İ Ő

Aziz vatandaşlarım,

6 Kasım 1983 tarihinde yapılan seçimlerde aziz milletimizin itimat ve teveccühüyle iktidara gelen **ANAVATAN PARTİSİ**, görevini lâıyıkı ile yapmış bir kuruluş olarak vatandaşlarımızın huzuruna yeniden çıkmaktadır. 29 Kasım 1987 tarihinde yapılacak seçimlere girerken Anavatan Partisi'nin alını açık, başı diktir. Zira Anavatan Partisi 1983 seçimlerinden önce yayınladığı seçim beyannamesinde vadedtiklerini birer birer yerine getirerek, vaadinde duran, sözüne güvenilir, ciddi bir siyasi parti hüviyetini hak ederek kazanmıştır.

Geride bıraktığımız dört yıl siyasi ve ekonomik istikrarın güçlendiğı, sosyal problemlerin çözölerek hafiflediğı, herkesin yarınından emin ve geleceğı güvenle baktığı, demokrasinin yerleştığı, ülke itibarının arttığı bir dönem olmuştur.

Türkiye Anavatan iktidarı döneminde cehaleti ve karanlığı yenmiş, çeşmeden akan suyuyla, otoyolları, köprüleri, telefonu, pırıl pırıl şehirleri, ıslıl ıslıl köyleriyle medeniyete doğru koşmuş, çağ atmıştır.

Türkiye Anavatan iktidarıyla, seçim kazanmak uğruna mali ve ekonomik yapıyı tahrip eden, hazineyi batıran tavizci ekonomik anlayışı terkedip, ekonomiyi ülke imkânlarına ve gerçekçi kaidelere göre yöneten bir anlayışa kavuşmuştur.

Türkiye Anavatan iktidarıyla, kavgasız, döğüşsüz, küskünlüğü ve kaprisi olmayan bir siyasi dönem geçirmiş, sevgiye dayanan, uzlaşmacı, medeni ve seviyeli bir siyasi faaliyetin güzel örneklerini yaşamıştır.

Türkiye Anavatan iktidarıyla, sivil idare döneminde Anayasasını değiştirebilen, demokrasinin geliştiği ve yerleştiği bir ülke hüviyetini kazanmıştır.

Türkiye Anavatan iktidarıyla, bölgeler arasındaki gelişmişlik farkını asgariye indirmenin, Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgelerimizin makûs talihini yenmenin akılcı temellerini atmıştır.

Türkiye Anavatan iktidarıyla, fakir ve fukaranın ızdırabını durduracak, insanını yuva sahibi yapacak, savunma sanayiini kuracak mali kaynakları bütçe dışından sağlamış, ülke potansiyelini öncelikli hedeflere seferber etmeyi başarmıştır.

Hülâsa, Türkiye Anavatan iktidarıyla ilim ve medeniyeti kucaklamış, ölçülü ve seviyeli bir siyasi anlayışla, daha ileri, daha güçlü ülke olma yolunda tarihi hamleler yapmıştır.

İktidarımızın dördüncü yılını doldurmak üzereyiz.

ANAVATAN PARTİSİ kritik bir dönemde iktidar olmuştur. 6 Kasım 1983 seçimi sonucunda iktidar askeri yönetimden devralınmasına rağmen, demokratik sistem tam anlamıyla rayına oturtulmuştur. Bir önceki seçimlerin aksine 29 Kasım 1987 seçimlerine sıkıyönetimsiz gidilmektedir. Siyasi yasaklar kalkmış, Türkiye Avrupa İnsan Hakları Komisyonu'na ferdî başvuru hakkını tanımıştır. Uzun yıllardan beri arzu edilen, ancak daha önce Türkiye'nin şartları dolayısıyla cesaret edilemeyen, Büyük Atatürk'ün bize muasır medeniyet seviyesi olarak hedef gösterdiği Avrupa Topluluğuna tam üyelik müracaatını yapmak bize nasip olmuştur.

Kuruluşumuzun ilk gününden beri belirttiğimiz gibi **ANAVATAN** yepyeni bir partidir. Ülkemizin ve insanımızın yapısına uygun, milletimizin menfaatleri istikametinde birleştirici, hoşgörü ve uzlaşmayı siyasetin harcı sayan bir partidir. Bugün Türkiye'de rahat ve uygar bir tartışma ortamı mevcuttur. Farklı düşüncelere ve siyasi görüşlere sahip olanlar eskiye göre birbirlerine daha fazla tahammüllü ve

hoşgörülüdür. Vatandaşlarımız, farklı görüşlere de sahip olsalar dost ve kardeş olarak bir arada bulunmanın huzurunu yaşamaktadırlar. Bu ortamın meydana gelmesinde **ANAVATAN PARTİSİ**'nin şüphesiz ki büyük rolü olmuştur.

Çok partili demokratik sisteme geçişimizden bu yana Türkiye her on yılda bir askerî yönetimle sonuçlanan bir fasit daire içerisinde. Meselenin tahlili yapıldığında her on yılda bir dış ödemeler dengesi- nin çıkmaza girdiği, bunun ardından ekonomide krizin başladığı, daha sonra meydana gelen sosyal ve siyasî çalkantıları ise askerî yöneti- min takip ettiği görülmektedir. Ekonomik gelişmenin nüfus artış hı- zına göre bir türlü ayarlayamayan Türkiye son otuz yıldır içine düş- tüğü fasit daireden kurtulamamıştır. Çünkü hızlı kalkınma ihtiyacı- na olan Türkiye %7 büyüme hızına yaklaştıkça zorlanmaya başla- mış, sıkıntıya girmiştir.

ANAVATAN iktidarı süresince dört yılda meydana gelen geli- şmeler bu fasit dairenin kırıldığına işaret eden önemli göstergelerle do- ludur. Dış ödemeler dengesindeki düzelmeler, ihracat artışı ve ihra- cat yapısındaki değişiklikler müsbettir, kalıcı niteliktedir. Bu yıl ihra- catın 9 milyar doları geçmesi beklenmektedir. İhracatın ithalâtı kar- şılama oranı 1980 yılında %37 iken, 1987'de %70'tir. 1979 yılında sanayi mallarının ihracattaki payı %35 iken, 1987'de %80'e çıkmış- tır. Geçmiş yıllarda ihracatın yerinde saymasını başlıca sebebi ih- racatın esas olarak tarıma bağlı olmasıydı. Halbuki daha da ilginç tarafı sadece tütün, pamuk, fındık ve kuru üzümün ihracatımızdaki payının 1950'de %65, 1960'ta %54, 1970'te %61 1980'de %37 olmasıdır. Bu nisbet 1987'de %10'un altındadır. Akıllı ve iyi bir şe- kilde yönlendirilen ihracat politikasıyla Türkiye bugün dışarıya 3000 çeşit mal satar hale gelmiştir. Çok sayıda ülkeye, bütün gelişmiş sa- nayi ülkelerine ihracat yapılmaktadır. Ülke sayısının fazlalığı ve mal-

ların çeşitliliği ihracatımızın sağlamlığını göstermektedir. Cari işlemler açığı bu yıl sonunda bir milyar doların altına inecektir. Son dört yılın ortalama büyüme hızı %6.5 olmasına rağmen cari işlem dengesi iyiye gitmektedir.

1980'lerin sonuna yaklaşırken, siyasi hayatımızdaki eğilimler, 1970'li yılların Türkiye'sinden çok farklıdır. Milletimiz, insanımız aşırılıktan ve kavgadan hoşlanmıyor. Hele bu gibi vasıfları kendisini idare etmeye talip olanlarda görmeyi hiç istemiyor. Biz daha başlangıçtan itibaren barışı ve sevgiyi kendimize şiar edindik. İktidar olmayı kavgada değil, sevgide gördük.

Önümüzdeki dönemde en önemli meselelerimiz siyasi ve ekonomik istikrarın ve buna bağlı olarak huzur ve güvenin devam ettirilmesidir. Herşeyin başında ise siyasi istikrar gelmektedir. Bu da birlik - beraberlik içerisinde, birbirleriyle uyumlu bir siyasi kadronun tek başına iktidar olması ile mümkündür. Bu kadro **ANAVATAN PARTİSİ**'dir. Zaten şimdiye kadar **ANAVATAN** dışında gerçekçi bir alternatif program ortaya koymuş bir siyasi parti de yoktur.

ANAVATAN PARTİSİ olarak siyaseti açık olmayan fikir ve tedbirlerin, yapılamayacak işlerin, yerine getirilemeyecek vaadlerin, sloganlardan ibaret programların itibar edildiği bir hizmet alanı olarak görmüyoruz. Sadece **ANAVATAN**'a karşı olduklarını söyleyerek hizmete talip olanların hizmet vermelerinin mümkün olmadığına, herkesin neyi, nasıl yapacağını, kaynağı nereden bulacağını açıkça ifade etmesi gerektiğine inanıyoruz. Bugün veya yarın sorunlarımızın geçici tedbirlerle, kulağa hoş gelen sloganlarla çözülebileceğini sanmak bilgisizlik değilse gaflettir. Memnuniyetle ifade etmek isteriz ki, toplumumuz bu çeşit yaklaşımlara itibar etmemekte, muhteva ve tutarlılık aramaktadır.

ANAVATAN PARTİSİ Türkiye'nin meselelerine yepyeni bir bakış tarzı getirmiştir. Ekonomik ve sosyal meselelere getirdiğimiz çözümler geçmişten tamamiyle farklı olduğu gibi, bizatihi siyasi meselelere yaklaşımımız kavgadan uzak, uzlaşıcı ve yapıcıdır. **ANAVATAN** siyasi hayatımızda yeni bir ses, yeni bir nefes olmuştur.

Mevcut siyasi partiler ilginç bir görünüm arz etmektedir. Yeni olan tek siyasi parti **ANAVATAN**'dır. Diğerleri eski partilerin aynısıdır veya devamıdır.

29 Kasım Milletvekili Genel Seçimi eskisinin devamı olan bu partilerle yepyeni bir parti olan **ANAVATAN** arasında geçecektir. Öyle

sanıyoruz ki, bu seçim eskiye tekrar dönülmemesi için son mücadeleciler olacaktır.

Önümüzdeki beş yılı koalisyonless, güçlü bir iktidar yönetiminde istikrar içerisinde geçirirsek, kalkınmamızı hızla devam ettirebiliriz ve o zaman Türkiye'yi sağlam ve çok güçlü bir yapıya kavuşturabiliriz.

Çağ atlamaya başlayan Türkiye'nin ekonomik ve sosyal gelişmesini devam ettirmesi için... Gelişmiş ülkelerle aramızın daha süratli kapatılması için... Tekrar siyasi ve ekonomik çalkantılara sürüklenmemek için... Güçlü Hükümete ihtiyaç vardır.

Türkiye **DEMOKRASİ, İSTİKRAR** ve **KALKINMA**'yı beraber götürmek zorundadır.

GELİŞEN TÜRKİYE...
DEĞİŞEN TÜRKİYE...

ANAVATAN PARTİSİ'nin bir taraftan T.B.M.M.'nde diğer taraftan Hükümet çalışmalarıyla son dört yılda Türkiye'yi nereden alıp nereye getirdiği ortadadır. Türkiye büyük bir gelişme ve yapısal değişim

şim içerisinde. 30-40 yılda, hattâ Cumhuriyet süresince yapılamayan, yapılmasına cesaret dahi edilemeyen ekonomik, sosyal ve idarî reformlar 3-4 yıla sığdırılabilmektedir. İleri ve modern bir ekonomik sistemin hemen hemen bütün temel taşları yerli yerine oturtulmuş, rekabete dayalı serbest pazar ekonomisini çalıştıracak şartlar sağlanmıştır.

Rakebete dayalı serbest pazar ekonomisinin tam anlamıyla çalışabilmesi için müdahale ve tahditlerinin daha da asgariye indirilmesi gerekmektedir. İnsanların kabiliyetlerini en iyi şekilde ortaya koymaları, kaynakların rasyonel ve en verimli şekilde kullanılması, rekabet şartlarının mümkün olduğu ölçüde müdahalelerden arındırılmasına bağlıdır. Müdahaleler genel olarak sistemin bozulmasına, kaynak israfına ve haksızlıklara sebep olur. Müdahale ve tahditler yenilerini doğurur, herkes en iyisini yapmaktan ziyade sistemin boşluklarından istifade etmeye ve sistemi kendi lehine çevirecek davranışlarda bulunmaya çalışır. Devletin müdahalesi, adaletsizliği ve haksızlığı ortadan kaldırmaya yönelik olmalıdır.

Uygulamaya konulan başlıca ekonomik ve mali tedbirler şunlardır:

- Kambiyo rejimi kökünden değiştirilmiş, döviz suç aleti olmaktan çıkarılmıştır. Bugün ülkemiz dünyanın en rahat kambiyo rejimlerinden birine sahiptir.
- Vergi sistemi modernleştirilmiştir. 25 yıldan beri sadece sözü edilen KDV uygulamaya konulmuştur.
- Gümrükler bütünüyle gözden geçirilmiş, koruma makul nisbetlere indirilmiş, Türkiye'yi dışarı açılmaya teşvik edecek şartlar getirilmiştir.
- Faizler serbest bırakılmıştır.

- Tekeller kaldırılmıştır.
- Köprü, baraj gibi tesislerin gelir senetleri çıkarılarak gönüllü tasarruflar teşvik edilmiş, sermaye piyasası kurulmuştur.
- Toplu Konut Fonu, Kamu Ortaklığı Fonu, Savunma Sanayiini Geliştirme Fonu, Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu gibi genel bütçe dışında fonlar teşkil edilerek önemli kaynak artırıcı tedbirler alınmıştır. Böylece konut, baraj, köprü, enerji santralleri ve savunma sanayii yatırımlarında büyük hamleler başlatılmıştır. Sosyal Dayanışma Fonundan milyonlarca vatandaşımıza yardım yapılmaktadır.
- Dünyada ilk defa olarak Türkiye’de **YAP-İŞLET-DEVRET** modeli geliştirilmiş ve uygulamaya konulmuştur.

Takip edilen ekonomik politikaların neticelerini en iyi şekilde, GSMH, ihracat ve Türkiye’nin dış kredi itibarında görmekteyiz.

- GSMH (milli gelir) 1984’te %5.9, 1985’te %5.1, 1986’da %8 artmıştır. 1986 yılı büyüme hızı son on yılın en yükseğidir. 1987 yılında ise %7 civarında bir büyüme hızı beklenmektedir. 1984-1987 döneminde ortalama büyüme hızı %6.5’tur.
- Son iki yılda işsizlik hem nisbet, hem de mutlak olarak azalmaya başlamıştır.
- Yurtiçi tasarrufların GSMH’ya oranı 1983 yılında %16.3, 1986’da %22.3’tür.
- 1979 yılında ihracatımız 2.2 milyar dolar ve bunun %35’i sanayi mallarıydı. 1987 ihracatının 9 milyar doları aşacağı tahmin edilmektedir. bunun %80’i sanayi mallarıdır. Türkiye dünyanın en gelişmiş ülkelerine çok çeşitli sanayi malları ihraç eder hale gelmiştir.

- Dış borçlar ile ihracat arasındaki mukayese de şöyledir: 1979 yılında ihracat 2.2 milyar dolar, dış borç 13.6 milyar dolar, 1987 yılında ihracat 9.4 milyar dolar, dış borç 33.6 milyar dolar, 1979 yılında dış borç ihracatın 6.2 katı, 1987 yılında ise 3.6 katı. Yani dış borçlanma ihracata göre nisbi olarak azalmaktadır.
- Yıllara göre Türkiye'nin dış kredi itibarındaki sıralaması şöyledir:

YILI	ÜLKE SAYISI	TÜRKİYE'NİN YERİ
1979	93	89
1980	96	92
1981	100	91
1982	107	78
1983	107	73
1984	109	60
1985	109	56
1986	109	51
1987	109	45

Türkiye son dört yılda kredi itibarı en süratli yükselen ülkedir.

- Lüks ithalât sayılan araba, sigara ve diğer malların yıllık ithalâtındaki payı %1.7'dir. Daha önce ülkeye çeşitli şekillerde kaçak olarak sokulan bu mallardan son üç yılda devletin aldığı gümrük ve fon bir trilyon liradan fazladır. Bu paralar başta Toplu Konut, Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Fonu olmak üzere çeşitli alanlarda kullanılmaktadır.

Önemli gördüğümüz diğer gelişmeler şöyledir:

- Sanayimiz ihracata dönük, dünya şartları ile rekabet edebilen sıhhatli ve sürekli bir yapısal değişim içerisinde. 1984, 1985, 1986 yıllarında sanayimizin gelişme hızı sırasıyla, %10.4, %6.3, %9'dur. Ortalama gelişme hızı %8.6'dır.
- Tarımda önemli üretim artışları kaydedilmiştir. 1984, 1985, 1986 yıllarında tarımın ortalama gelişme hızı %4.3'tür ve bu hız plân hedefinin hayli üzerindedir. Tohumda Cumhuriyet tarihinin en köklü hamlesi yapılmıştır. Kullanılan tohumların büyük bir bölümü yurtiçinde üretilmekte, ihracat yapılmaktadır. Çiftçilerimize paraları peşin veya peşine yakın bir şekilde ödenmekte, kredi, gübre, ilaç, sulama gibi girdiler yanında yem ve süte yapılan devlet desteği yılda bir trilyon lirayı aşmaktadır. Ürün fiyatı ile beraber özellikle kaliteli tohumdan sağlanan verim artışı çiftçimizin reel gelirini artırmaktadır. Başta kadastro olmak üzere orman rejiminde önemli değişiklikler yapılmıştır. Önümüzdeki beş yıl kesif bir uygulama dönemi olacaktır. Tarım Reformu Kanunu çıkarılmış ve uygulamaya başlanmıştır.
- 28 baraj tamamlanmıştır. Halen 75 baraj inşa halindedir. Son dört yılda 600 bin hektardan fazla alan sulamaya açılmıştır. Güneydoğu Anadolu Projesi bütün hızıyla devam etmektedir. Atatürk Barajı ve Urfa Tüneli muhtemelen 1990'da hizmete girecek, Harran Ovası sulanmaya başlanacaktır.
- Toplu Konut Fonu'ndan 600 bin adet konut inşa edilmiş ve edilmektedir.
- 1983 yılında dış turizm gelirimiz 411 milyon dolar, yatak kapasitemiz 66 bin idi. Bu yıl sonunda yatak kapasitesi 120 bini, dış turizm geliri ise 2 milyar doları geçecektir.
- Türkiye'nin çimento üretimi 1983'te 13.6 milyon ton, 1987'de 21.5 milyon tondur. Demir-Çelik üretimi ise 1983'te 3.9 mil-

yon ton, 1987'de 7 milyon tondur.

- Linyit üretimi 1983 yılında 23.8 milyon ton, 1987 yılında ise 48 milyon tondur.
- Cumhuriyet süresince 1983 sonuna kadar 24.400 köye elektrik verilebilmesine mukabil, son dört yılda 19.000 köy ve mezaaya elektrik götürülmüş, elektriksiz köy kalmamıştır. 1984 - 1987 döneminde 580 bin adet gecekondur ve imar affından faydalanan yapıya elektrik bağlanmıştır.
- Sanayi sektörünün enerji kullanımı 1983 yılında 17.5 milyar Kwh, 1987'de 26 milyar Kwh'tır.
- Savunma sanayiinde önemli hamleler yapılmıştır. Türkiye'de yapılan ilk F-16 jet uçağı 1987'de göklerde uçmaya başlamıştır.
- Haberleşmede büyük hamleler yapılmıştır. 1983 yılında toplam telefon sayısı 1.9 milyon, bunun 1.6 milyonu otomatik idi. 1987'de ise toplam telefon sayısı 4.8 milyon ve bunun 4.4 milyonu otomatiktir. 1983 sonunda 10.272 köyde telefon olmasına mukabil, bu yıl sonunda bütün köyler, 36.150 ünite telefona kavuşmaktadır. Şehirler ve milletlerarası otomatik konuşma yapan köy sayısı 1983 yılında sadece 12 iken, 1987 yılında 20 bindir.
- Tamamiyle renkli televizyon yayınına iktidarımız döneminde geçilmiş, ikinci kanal TV başlatılmıştır. Televizyon haftalık yayın saati 1983 yılında 37 saat iken 1987'de 130 saate yükselmiştir.
- Bakanlıklar ve bağlı birimler reorganize edilmiştir.
- Sağlık Hizmetleri Temel Kanunu çıkarılmıştır.
- Yüksek öğrenimde yurt kapasitesi 1983 yılında 47 bin, 1987'de

110 bindir. Kredi verilen öğrenci sayısı 1983'te 29 bin, 1987'de 47 bindir.

- Din görevlilerine verilen kadro sayısı 1983'te 53.600 iken, 1987'de 84.300'dür. Yurtdışındaki din görevlisi kadro sayısı ise 1983'te 100 iken, 1987'de 536'dır.
- Beden Terbiyesi ve Spor Genel Müdürlüğü Teşkilâtı ve Görevleri Hakkında Kanun çıkarılarak, sporumuza yenilikler getirilmiş, ilâve kaynaklar sağlanmıştır.
- Çıraklık ve Mesleki Eğitim Kanunu çıkarılmış, uygulama başlatılmıştır. Çırakların mesleki eğitim süresince sigorta primleri devletçe ödenmektedir.
- Belediyelere önemli mali kaynaklar tahsis edilmiş, yetkileri artırılmıştır.
- 103 kasaba ilçe yapılmıştır.
- Gecekondu imar affı çıkarılmıştır.
- Bürokratik işlemlerde formaliteler azaltılmıştır.
- Mersin Serbest Bölgesi açılmış, diğer üç bölgenin çalışmaları devam etmektedir.

YENİ DÖNEM ve HEDEFLERİMİZ...

Ebediyete kadar var olacak Türkiye Cumhuriyeti'nin idaresine talip olanların, üzerinde düşünölmüş, anlaşılır, açık ve yapılabilir yeni hedefler tesbit etmeleri ve bu hedeflere nasıl ulaşılacağıının yollarını da göstermeleri gerekir. 29 Kasım 1987 Milletvekili Genel Seçimi sonucunda tekrar iktidar olduğumuz takdirde neler yapacağımız ana hatlarıyla aşağıda ifade edilmiştir.

Şurası muhakkaktır ki, demokrasi içerisinde kalkınmayı, temel hak ve hürriyetleri pekiştirmeyi, huzur ve güven ortamını geliştirmeyi, siyasi, sosyal ve ekonomik istikrarı devam ettirmeyi herşeyin üzerinde tutacağız. Millet hakimiyetini demokratik düzenin esası haline getirmek, milli iradeyi devlet idaresine gerçek anlamıyla yansıtabilme için yetkilerin seçilmiş organlarda olması hedefimizdir. Bu maksatla Anayasa ve kanunlarda gerekli düzenlemeler yapılacaktır.

- Ekonomik sistemde yeniden köklü değişikliklere ihtiyaç duyulmayacak, sistemin iyice yerleşmesi için şartların gerektirdiği düzenlemeler yapılacaktır.
- Önümüzdeki beş yılda hedefimiz %7 büyüme hızını devam ettirmek, ihracatı 20 milyar dolara, yurtiçi tasarrufların milli gelire nisbetini %25 üzerine çıkarmaktır.
- Çiftçi, işçi, esnaf, memur ve emeklinin, ortadireğin durumunu daha iyiye götürmek, enflasyonu makûl seviyelere indirmek başlıca gayemizdir.

• **Refahın Artması ve Yaygınlaşması...**

Refahın yaygınlaştırılması, toplumumuzun ortadireğini meydana getiren çiftçi, işçi, memur, esnaf ve emekliye enflasyonun üzerinde ücret ve gelir artışı sağlamanın önemi büyüktür. Bu konudaki politikamızı titizlikle uygulamaya devam edeceğiz. İktisadi sistemler, insanların refahı ve mutluluğu içindir. Unutulmamalıdır ki, hiç bir millet veya fert sahip olmadığı zenginliği kullanamaz.

Refahın artması ve yaygınlaşması için, üretim ve ihracat artışına, tasarrufların teşvikine, sermayenin halka açılmasına, altyapının ülkenin her köşesine götürülmesine, milli gelirin sosyal adalet prensipleri içerisinde paylaşılmasına büyük önem veriyoruz.

Tabii olarak refahın artması sosyal meseleleri de hafifletmekte,

ülkede huzur ve istikrarı güçlendirmektedir.

Refahın artması ve yaygınlaşmasında en müşahhas örnek dayanıklı tüketim mallarının (TV, radyo, telefon, buzdolabı, çamaşır makinası, araba v.s. gibi) toplumun geniş bir kesimince kullanılmaya başlanmış olmasıdır. Üretilen konut sayısı da refahın yaygınlaşmasında önemli bir unsurdur.

Önümüzdeki dönemde de refahın artması ve yaygınlaşması için istikrar içinde büyüme politikasına ısrarla devam edeceğiz.

• İnsan ve Eğitim...

Gelişmenin ve medenileşmenin temelindeki başlıca unsurlar insan ve sistemdir. İnsanın emeği ve çalışması herşeyin üzerindedir.

Kalkınma insanoğlunun işidir. İleri toplumlarda yetişmiş insanın, insangücü kalitesinin dünyanın en zengin tabii kaynaklarından daha önemli olduğu gözlerimizin önündedir.

Sistem iyi kurulduğu takdirde, ileri ve modern bir toplum haline gelmenin yolu eğitimden geçer. Bunun için çocuklarımızı ilkokuldan meslek hayatına atılincaya kadar ilim, teknik ve kültüre ilâveten güzel ahlâk ve manevî değerlerle donatmaya, onları insan ve hayat sevgisi ile bezemeye mecburuz.

Esas olan herkesi müşahhas bir meslek sahibi yapmaktır. Herşeyden önce insanın kendine güven duymasının ilk şartı meslek sahibi olmasıdır.

İktisadi hayatımızdaki gelişmeler her seviyede ihtisasa yönelik ve uygulamalı eğitim ve öğretime ağırlık verilmesini gerektirmektedir. Son dört yılda, mevcut eğitim sistemi yanında, çıraklık eğitimi ve beceri kursları ile belirli mesafeler alınmıştır. Önümüzdeki dönemde orta öğretimden, yüksek okul ve üniversiteye kadar esnek ve yön-

lendirilmiş bir insangücü plânlamasına ağırlık verilecektir. Her seviyede eğitim ve öğretimde başta TV ve bilgisayar olmak üzere modern iletişim imkânlarından en ileri safhada istifade edilecektir

Herkese bir lisan öğretmek hedefimizdir.

Çağ atlayan Türkiye'de, eğitim birinci sırada önem verdiğimiz bir alandır.

- Sağlık hizmetlerine köklü çözümler getirilmesi amacıyla çıkarılan Sağlık Hizmetleri Temel Kanunu'nun faydaları müşahhas bir şekilde görülmeye başlanacaktır. Sağlık hizmetlerinde kalite yükselecek, genel sağlık sigortası uygulamaya konulacak, doktor ve diğer sağlık personelinin meslek içi eğitimi sürekli hale gelecek, aile doktorluğu sistemine geçilecektir. Koruyucu hekimlik, çocuk bakımı ve genel sağlık eğitimine ve aşı kampanyasına büyük önem verilecektir.
- Çiftçimizin gelirini arttırmak tarım politikamızın gayesidir. Bunun için verimlilik ve ürün kalitesinin yükseltilmesi yanında, çiftçimize her safhada gerekli destekler sağlanacaktır. Sulama projelerine hızla devam edilecek, vasıflı ve hibrit tohum üretimi daha da gelişecek ve yaygınlaşacaktır. Geçen dört yıl süresince tarımda yapılan hamlelerin sonuçları alınmaya başlanacak, bitkisel ve hayvansal üretimde dikkate değer artışlar olacaktır. Sun'i tohumlama yanında Birleşik Amerika'dan ve Avrupa'dan ithaline başladığımız 100 bin ton vasıflı inek ırk ıslahında sureyi büyük ölçüde kısaltacaktır. Ortadoğu ve Avrupa ülkelerine ham ve işlenmiş tarım ürünleri ihracatı, çeşit, miktar ve değer olarak artacaktır. Depolama, muhafaza, işleme, pazarlama ve ihracat konularına daha fazla destek verilecek; tarımımızın Avrupa Topluluğuna entegre olabilmesi için gerekli tedbirler alınacaktır

- Teknoloji ve ihracat yönünden önemli olan sanayilere özel teşvikler uygulanacaktır. İhracatın ve dış rekabetin etkisiyle sanayi malları üretiminde kalite ve verimlilik yükselmeye devam edecektir. Tekstil, elektronik, savunma sanayii ile ileri teknoloji kullanan alanlarda önemli gelişmeler olacaktır.
- Sendika kurma, toplu sözleşme, grev hakkı ve lokavt hür demokratik nizamda çalışma hayatını düzenleyen temel unsurlardır. Çalışma hayatının adil, istikrarlı bir sistem içinde yürütülmesi sosyal ve iktisadi gelişmede başlıca hedefimizdir. Bu maksatla milli şartlara uygun olarak tedbirler alınacak, gerekli düzenlemeler yapılacaktır.
- **Altyapı...**

Elektrik: 1983 yılında elektrik enerjisi üretimi 27.3 milyar kwh, 1987 yılında ise %65 artışla 45 milyar kwh'ı geçecektir. Aslında üretim kapasitemiz bunun hayli üzerindedir. Bulgaristan'dan elektrik ithali durdurulmuş, Türkiye elektrik ihraç edecek duruma gelmiştir. 1992 yılı hedefimiz 80 milyar kwh'tır. Yeni enerji tesisleri yanında trafolar ve enerji nakil hatları ıslah edilecek, enerji bol ve güvenilir olacaktır.

Otoyollar: Halen yapımına başlanmış bulunan 1500 km. otoyolun önümüzdeki beş yılda tamamlanacağını, 1500 km. yeni otoyola başlayacağımızı ümit ediyoruz.

Limanlar: Başta Akdeniz sahilleri olmak üzere toplam 100 milyon ton kapasitede yeni ve tevsi limanlar yapılacaktır.

Hava Ulaşımı: Yurt içinde bütün önemli merkezlere hava ulaşımını sağlamak hedefimizdir. Turizmin gelişmesi ve milletlerarası hava ulaşımından daha fazla pay alabilmek için mevcut hava alanları mo-

dernleştirilecek, tevsî edilecek, yenileri yapılacaktır. Bunlara paralel olarak uçak sayısı arttırılacak ve milletlerarası seferler ABD, Japonya, Çin, Avustralya gibi ÷lkelere teşmil edilecektir.

Haberleşme: Son dñrt yılda olduğu gibi haberleşme ve bilgi naklinde elektronikteki gelişmeler en sıkı bir şekilde takip edilecek, yatırımlar bñtñn hızıyla sñrdñrñlecektir. Telefonda hedefimiz 10 milyon hatta ulaşmak, her isteyene telefon verebilmektir.

Gaz Boru Hatları: şehirlerimizin havasını daha temiz tutmak için ısıtma ile ev ihtiyacında, ayrıca enerji santrallerini da beslemek amacıyla kaliteli ve yñksek kalorili tabiî gazdan bñyñk ÷lçñde istifade edilecektir.

şehirlerimiz...

ñnñmñzdeki beş yıl şehirlerimizin gelişmesi ve modernleşmesi için ÷nemli bir devre olacaktır.

- Başta şehirlerimizin kanalizasyon ve içme suyu projeleri bñyñk ÷lçñde tamamlanacak, koruyucu sağlık ağısından içme suyu kalitesine ÷nem verilecektir.
- Yol, ulaşım, trafik, aydınlatma, spor tesisleri, park ve bahçeler, pazar yerleri yatırımlarında geçmiş dñrt yılda olduğu gibi bñyñk gelişmeler devam edecektir.
- Gecekondu bñlgelerinin imar ıslah plānları bitecek, eski gecekondu alanları şehirlerimizin yeni modern bñlgeleri haline gelecektir.
- Bñyñk şehirlerimizin trafik, toplu ulaşım problemlerinin çñzñmñne ÷ncelikle destek verilecektir.
- şehirlerimizdeki taşınmaz kñltñr varlıkları restore edilecek, tu-

rizmin gelişmesi ve kültürümüzün korunması sağlanacaktır.

- Çevre korunması, hava kirliliğinin azaltılması ilk defa bizim dönemimizde ciddî olarak ele alınmıştır. Şehirlerimizin tabîî gazla ısıtılması, sanayiî çevreyi kirlletmesini önleme çalışmaları hızla devam edecektir.

Köylerimiz...

Son dört yılda köylerimizin hepsine elektrik ve telefon götürülmüştür. Yolu olmayan çok az köy ve mezraa kalmıştır. Önümüzdeki dönem köylerimizin çehresinin çok daha hızlı değişeceği bir dönem olacaktır.

- Tesviye yoldan stabilize ve asfalt yola geçiş hızlanacaktır.
- Köylerde içme suyu en önemli konudur. İçme suyu çalışmaları yoğunlaştırılacak, insanlarımızın temiz, mikropsuz su içmeleri hedef alınacaktır.
- Köylerimizin daha güzel, daha düzenli olması için yerleşim plânları yapılacak, köyiçi yollarının yapımı sürdürülecektir.
- Toplu Konut Fonu uygulaması köylerimizde de yaygınlaştırılacak, ferdî ve toplu konut uygulaması sayesinde köylerimizde sağlam ve modern konutlar yapılmaya başlanacaktır.
- Köylerimizde spor tesisleri yapımına ağırlık verilecektir.

Kalkınmada Öncelikli Yörelere...

Doğu ve Güneydoğu Anadolu...

Başta Doğu ve Güneydoğu Anadolu olmak üzere kalkınmada öncelikli yörelerdeki yatırımlara büyük ağırlık verilmiştir. Enerji ve sulama barajları, belediye hizmetleri, bütün kasaba ve köylerin telefonu, köy elektrifikasyonu ve köy-yollarında daha önce yapılan bütün

işlerden fazlası gerçekleştirilmiştir. Bu bölgelerde çalışanların daha fazla ücret alması sağlanmış, çok sayıda lojman inşa edilmiştir. Önmüzdeki dönemde bu yerlere daha fazla yatırım ve hizmet götürmeye kararlıyız. Güneydoğu Anadolu Projesi içerisinde ye alan şehir, kasaba ve köylerimiz 1990'dan itibaren tedricen Türkiye'nin tarım, sanayi ve ticaret sektörleri bakımından gelişmiş bölgeleri arasına girecektir.

- Gençler ve çocuklar için, sporcu yetiştirme seterberliği yanında, spor tesislerinin sayısını ve kapasitesini ikiye katlamayı, spor tesislerini köylere kadar götürmeyi, park ve oyun sahalarını daha da yaygınlaştırmayı, her il ve ilçede düzenli olarak kültür ve sanat olayları düzenleyerek boş vakitlerin daha iyi değerlendirilmesini plânlıyoruz. Gençlerimiz ülkenin ağaçlandırılmasına önemli katkılarda bulunacaklardır.

- **Turizm...**

Turizmdeki gelişme hızlı bir şekilde devam edecektir. 1983'te 66 bin olan yatak sayısının 1988'de 200 bine, 1992'de 350 bine ulaşması beklenmektedir. 1987'de 2 milyar dolar olan brüt dış turizm gelirin 1992'de 5 milyar dolar olacağı tahmin edilmektedir.

- **Çevre Sorunları...**

Hızlı ve dengesiz şehirleşme ve sanayi tesislerinin belirli bölgelerde aşırı yoğunlaşması sonucunda ekolojik şartların ve tabii dengenin bozulması telâfisi mümkün olmayan zararlar doğurmaktadır. Hava kirliliğine engel olmak için başta İstanbul ve Ankara olmak üzere büyük il merkezlerimizin tabii gaz ile ısıtılması projeleri devam ettirilecektir. Sanayiın yurt sathına dengeli dağılımı sağlanacak, mevcut sanayi tesislerinin tasfi-

ye işlemlerine titizlikle uymaları temin edilecektir. Butun il merkezlerinin içme suyu ve kanalizasyon şebekeleri başlatılmış, bir kısmı bitirilmiş, diğerleri de onumuzdeki devrede bitirilecektir. Tasfiye tesislerinin yapımı teşvik edilecektir. Tabii güzelliklerin korunması ve gelişmesine önem verilecektir.

- **Bilim ve Teknoloji...**

İhracatı 9 milyar doları geçmiş olan Türkiye artık kendi bilim ve teknolojisini uretecek bir güce ulaşmıştır.

- Onumuzdeki dönemde Türkiye ile gelişmiş ülkeler arasındaki açığı kapatabilmek için araştırma-geliştirme faaliyetleri daha fazla desteklenecek, merkezî ve munferit bilgisayar sistemleri ile veri bankalarının kullanımı geliştirilecektir.
- Yeni sanayilerin ve teknolojilerin Türkiye'ye getirilmesi teşvik edilecektir.
- Küçük, orta ve büyük sanayinin bilim ve teknoloji ile daha yakından ilişkisini temin etmek için gerekli sistem kurulacak, tedbirler alınacaktır.

- **Mulki ve Mahalli İdareler...**

- Türkiye'nin buyumesine ve gelişmesine paralel olarak, belediye hizmetlerinin daha iyi hale gelmesi bakımından büyükşehir sayısı belirli esaslar dahilinde arttırılacak, mulki idarelerin taksimatı gözden geçirilecektir. Daha önce ilçe yapılan 103 yere ilâveten 100 civarında kasaba ilçe yapılacaktır.

Aziz milletimizin bize tevdi ettiği ıktidar suresinin ilk dört yılını en iyi şekilde değerlendirmek için şevkle, gayretle çalıştık, akılcı ve cesur tedbirler aldık. 1983-1987 arasında Türkiye'de çok önemli reformlar gerçekleştirilmiştir.

Türkiye'nin son dört yıldan beri yürüttüğü dış politika daha önceki yıllarla mukayese edilemeyecek bir seviyeye ve etkinliğe erişmiştir. İslâm Konferansı Ekonomik İşbirliği Daimî Komitesi Başkanlığı, İktisadî İşbirliği ve Kalkınma Teşkilâtı (OECD) dönem başkanlığı, Avrupa Konseyi Dönem Başkanlığı, milletvekillerimizin Avrupa Konseyi Parlâmenter Meclisine ıstırak etmeleri önemli gelişmelerdir. İslâm Konferansı Ekonomik İşbirliği Daimî Komitesinin (İSEDAK) uç toplantısı Türkiye'de yapılmıştır. Çok sayıda yabancı devlet adamı Türkiye'yi ziyaret etmiş, çeşitli ülkelerle aktif ikili ilişkiler tesis edilmiştir. Ortadoğu meselelerinde Türkiye'nin tutumu ve oynadığı önemli rol bütün ülkelerin takdirini toplamış, dış politikada itibarımızı artırmıştır.

Türkiye sur'atle değişmekte, gelişmektedir. Herşey 1980 ve oncesinden çok farklıdır. Yönetim sivilleşmiş, sıkıyönetim kalkmıştır. Demokrasî bütün muesseseleriyle yurûrluktedir. Ülke hızla kalkınmakta, işsizlik sorunu tedricen azalmaktadır. Türkiye'nin itibar grafiğı yuksektir. Ortadoğu'nun en güçlü ve ıstıkrarlı ülkesidir. 1980 başında bize birkaç milyon dolar kredi vermeyen komşularımız dahil dışarıya 2 milyar dolar kredi açılmıştır. Yurt dışına çıkışlar serbesttir. Döviz transferi diye bir sorun yoktur. Hiçbir malın yokluğu, kıtlığı söz konusu değildir. Bir Avrupa ülkesi gibi her mal her yerde bulunmaktadır.

Asrın sonuna doğru Türkiye dünyanın sayılı devletlerinden biri olma fırsatını yakalamıştır. Bu fırsatı heba etmemenin temel şartı siyasî ve ekonomik ıstıkrarın muhafazasıdır. Batı Almanya ve Japonya'da İkinci Dünya Harbinde taş üstünde taş kalmamıştır. Her iki ülkede de Harpten sonra uzun yıllar boyunca ekonomik program ve siyasî kadrolar değişmemiş, ekonomik ve sosyal politikalar tavız verilmeksizin ıstıkrarlı bir şekilde uygulanmıştır. Bugünün dev ülkeleri Batı

Almanya ve Japonya'nın başarısındaki sebep budur.

Ekonomik ve sosyal bakımdan sürekli gelişen, her yönüyle giderek dışarıya daha fazla açılan, dış ilişkileri artan, Avrupa Topluluğuna tam üye olmaya karar vermiş ve bunun müracaatını yapmış Türkiye'nin gelişmesini hızla devam ettirebilmesi uzun yıllar aynı iktidarın istikrarlı bir şekilde muhafazasına bağlıdır. Bu mümkün olduğu takdirde asrın sonunda Türkiye ileri sanayi ülkeleri arasına katılabilir.

ANAVATAN PARTİSİ milliyetçi, muhafazakâr, sosyal adaletçi, rekabete dayalı serbest pazar ekonomisini esas alan bir partidir. **ANAVATAN** toplumun bütün kesimlerini kucaklamaktadır. Köyde, kasabada, şehirde veya gecekonduya oturan fakir, zengin, ortahalli, **ANAVATAN**'ın programı ve tatbikatı içerisinde kendi yerini görebilmektedir. Dünyanın, Türkiye'nin ve insanlarımızın sürekli bir değişim içerisinde olduğunu biliyoruz. Biz değişimin ilerisindeyiz ve Türkiye'yi çağdaş ve modern hale getirmeye gayret ediyoruz. Bu itibarla da yeniliklere açık bir partiyiz.

Bir taraftan kendi millî ve manevî değer yargılarımızı muhafaza ederek Ortadoğu ve Batı Dünyası arasındaki yerimizi daha müessir hale getirirken, diğer taraftan Batı dünyasına entegre olabilmenin gerektirdiği olgun, mücamahakâr, kavgasız bir düşünce ve tartışma ortamının teessüsü için başlattığımız politikayı sürdüreceğiz.

ANAVATAN PARTİSİ Türkiye'yi ileri ve modern, daha güçlü ve itibarlı bir ülke haline getirmeye azimlidir, karardır. Memleketin meselelerini de çözümünü de biliyoruz. Programımız ve kadrolarımız hazır.

Şimdiye kadar yapamayacağımız işleri vaatmedik. Yeni seçim arefesinde de yapabileceklerimizi vaadediyoruz.

Son dört yılda yaptıklarımızı teminat göstererek önümüzdeki beş yıl için milletimizden tam yetki istiyoruz.

29 Kasım 1987 Milletvekili Genel Seçiminin milletimiz ve memleketimiz için hayırlı olmasını Cenab-ı Hak'tan niyaz ediyoruz.

TURGUT ÖZAL
ANAVATAN PARTİSİ
GENEL BAŞKANI

TEMEL GÖRÜŞLER

DEVLET

Devlet; başta vatanın ve milletin bölünmez bütünlüğünün korunması olmak üzere, adaletin temini, yurdun savunması, emniyet ve asayişin sağlanması, sosyal ve iktisadî faaliyetlerin ve hizmetlerin en verimli bir şekilde yapılabilmesi maksadıyla gene millet tarafından kurulu müesseselerden meydana gelir.

Devlet millet için vardır. Devletin millet ile bütünleşmesi esastır.

Refahın tabana yayılması, fakirliğin ve işsizliğin ortadan kaldırılması gayesiyle, sosyal adalet, sosyal güvenlik ve sosyal yardımın düzenlenmesi ve sağlanması; sosyal hizmet ve faaliyetlerin tanzim, teşvik ve yönlendirilmesi ve gereğinde doğrudan yapılması devletin başlıca görevleri arasındadır.

İktisadî faaliyetlerde devlet genel olarak bütün millete hitap edecek altyapı mahiyetindeki hizmetlere yönelmelidir.

Asıl olan devletin zenginliği sonucu milletin zenginliği değil, milletin zenginliği sonucu devletin zengin olmasıdır.

Devlet müesseselerinin kuruluşunda ve işleyişinde temel prensip işlemlerin müessir, sür'atli ve verimli bir şekilde yürütülmesidir.

Bunun için sistem açık, basit ve kolayca anlaşılır olmalıdır. Devlet kuruluşlarının hakikî ve hükmî şahıslarla ilişkilerinde itimat esas, şüphe istisnâidir.

Sistemin işleyişinde iyiliğin ve faziletin hakim kılınması, verimin geliştirilmesi hedefimizdir.

ADALET

Adalet mülkün temelidir.

Adaletin temini ve dağıtımı kişi hak ve hürriyetleri ile hukukun üstünlüğünün korunması devletin temel görevleri arasındadır.

Adalet, hak ve hürriyetlerin teminatı olduğu kadar, hürriyetlerin kamu menfaatleri dışında kullanılmamasının da teminatıdır.

Kanun önünde eşitlik esastır.

Adaletin vatandaşlar arasında herhangi bir ayırım yapılmaksızın gerçekleştirilmesi, millî birlik ve beraberliğin tesisinde ve devlete güvenin temininde aslî unsurdur.

Yargı organlarının bağımsızlığı ve tarafsızlığı esastır.

Adalet sür'atle yerine getirilmeli, cezalar müessir ve caydırıcı olmalıdır. Geciken adalet, yerine gelmemiş adalettir.

HÜRRİYET

Topluman maddî ve manevî olarak yükselmesinde ve yücelmesinde temel unsur insandır.

Herkes kişiliğine bağılı, dokunulmaz, devredilmez, vazgeçilmez

temel hak ve hürriyetlere sahiptir.

İnsan Hakları Evrensel Beyannamesinde ifadesini bulan bu hak ve hürriyetlerin sağlanması ve teminat altına alınması için hukuka bağlı ve hukukun üstünlüğünü esas alan devlet nizamını temel şart görürüz.

Avrupa İnsan Hakları Komisyonuna ferdi başvurunun gerçekleş-tilmesi bu açıdan çok önemli bir adımdır.

DEMOKRASİ VE DEMOKRATİK DÜZEN

Millete en iyi hizmet verilebilmesi, devlet idaresinde milletin en iyi şekilde temsil edilebilmesi ancak demokratik düzen ile mümkün olabilir.

Demokratik düzen insan hak ve hürriyetlerine saygının en yüksek olduğu, insan hak ve hürriyetlerinin en iyi şekilde korunduğu rejimdir.

Temel vasıfları adalet ve hukukun üstünlüğü olan demokratik düzen, insan şeref ve haysiyetinin, söz, düşünce, kanaat, din ve vicdan hürriyetinin en güvenilir teminatıdır.

Millet hakimiyeti demokratik düzenin esasıdır.

Cumhuriyet devlet ve demokrasi anlayışımızı mükemmel olarak ahenkleştiren bir idare şeklidir.

Halkın serbest oyu ile seçilmiş üyelerden kurulu Türkiye Büyük Millet Meclisi millî iradenin ve millet hakimiyetinin en üst seviyede tecellî ettiği müessesedir.

Cumhurbaşkanlığını, demokratik siyasî nizam içerisinde tarafsız, devletin ve millî birliğin en yüksek seviyede temsil edildiği bir ma-

kam olarak görürüz.

Siyasî partiler demokratik siyasî hayatın vazgeçilmez unsurlarıdır.

İstikrarlı ve kuvvetli hükûmet, devlet idaresinin müessir bir şekilde yürütülmesinin ilk ve en önemli şartıdır.

Demokratik düzeni, insan hak ve hürriyetlerini zedelemeye, tahrip etmeye, ortadan kaldırmaya yönelik her türlü hareketin karşısındayız.

Demokratik düşünce ve haklara karşı olan her çeşit rejimi ve tasarrufu reddederiz.

DİN ve LÂİKLİK

Herkes Anayasamızın teminatı altında vicdan, dini inanç ve ibadet hürriyetine sahiptir. Lâiklik, Türkiye Cumhuriyetinin en önemli unsurlarından biridir.

Maddî ve manevî gelişmeyi birlikte sağlamanın zarureti inandırır.

Yüksek ahlâk sahibi dengeli bir nesil yetiştirilebilmesini teminen, devletin ilk ve orta öğretim kurumlarında dinî eğitim ve öğretim yapılması için gerekli tedbirleri almasını zorunlu görürüz.

Lâikliği, manevî değerlerin korunmasında, vicdan, dinî inanç ve ibadet hürriyetinin uygulanmasında ve dinî kültürün geliştirilmesinde kısıtlayıcı bir unsur olarak anlamıyoruz.

BASIN VE YAYIN

Söz, düşünce ve kanaat hak ve hürriyetlerinin kullanılmasında,

kamuoyunun sağlıklı bir şekilde teşekkülünde, basın ve yayını h r demokratik düzenin temel vasıtaları arasında telâkki ederiz.

Radyo, televizyon, gazete, dergi, kitap gibi haberleşme vasıtaları ilim, kültür ve san'atın gelişmesi ve yayılmasında da önemli görev ifa ederler.

Devletin murakebesinde bulunan radyo, televizyon ve diğer basın ve yayın vasıtalarının tarafsızlığı esastır.

PLÂNLAMA

Sosyal ve iktisadî gelişmenin ahenkli, s r'atlı, verimli olması, kaynakların en iyi şekilde değerlendirilmesi için pl nlamayı önemli görürüz.

Kaynak ve tasarrufların arttırılması ve en iyi şekilde kullanılması, sosyal ve iktisadî gelişmenin hızlandırılması, farklılıkların adil ve pratik ölçüler içinde giderilmesi, fakirliğin kaldırılması, işsizliğin yok edilmesi, refahın ahenkli ve dengeli olarak kitlelere yayılması pl nlamada ana hedefimizdir.

Partimiz, katı ve dogmatik merkezî pl nlamanın tamamıyla dışında, demokratik, kuruluşların ve fertlerin kabiliyetlerini ve teşebbüs güçlerini kullanmalarına ve geliştirmelerine imkân veren, düzenleyici, yönlendirici ve denge kurucu bir plânlama anlayışına sahiptir.

İKTİSADÎ POLİTİKA

İKTİSADÎ POLİTİKAMIZIN ESASLARI

İktisadî gelişmenin hızlandırılması, sosyal dengenin iyileştirilmesi, fertlerin kabiliyet ve çalışmalarına göre gelişme arzularının teşvik edilmesi, gruplar arasındaki gelir dağılımı farklılıklarının pratik ölçüler içinde azaltılması, bölgeler arası gelişmişlik farklılıklarının asgariye indirilmesi, fakirliğin kaldırılarak refahın yaygınlaştırılması iktisadi gelişme politikamızın esaslarını teşkil eder.

Toplumdaki çeşitli gurup menfaatlerinin bir bütünün tamamlayıcı unsurları olduğuna, bunların ahenkli bir şekilde milli menfaatler çerçevesinde birbirleriyle telif edilebileceğine inanırız.

Ekonominin tabîî kanunları içinde gelişmesini sağlamak üzere, ülke menfaatleri doğrultusunda müdahale ve tahditlerin asgariye indirilerek, rekabet şartlarının hakim kılındığı serbest pazar ekonomisinin uygulanması ekonomik sistem tercihimizdir. Büyük halk kitlelerine yeterli, kaliteli ve ucuz mal ve hizmet sunulmasının en iyi şekilde bu sistem içerisinde mümkün olabileceğine inanıyoruz.

Bu genel hedeflere erişilebilmesi için ilkeler şunlardır:

- Tasarrufların teşviki, tasarrufların ve kaynakların verimli ve sür'atli bir şekilde kullanımıyla, yatırım ve üretim artışının, istih-

dam imkânlarının geliştirilmesi,

- Dış ödemeler dengesinin istikrarlı ve sür'atli çözüme kavuşturulması, ihracatın artırılarak millî gelir içindeki payının yükseltilmesi, dış müteahhitlik, taşımacılık, turizm gibi döviz kazandırıcı hizmetlerin teşviki.
- Enflasyonun düşük seviyelerde tutulması, fiat istikrarının sağlanması,
- İktisadî, malî, para ve kredi politikalarında bütünlüğün sağlanması ve uygulamanın ahenk içinde yürütülmesi,
- Karşılıklı menfaat dengesini esas alan bir anlayış içerisinde dış kaynaklardan faydalanılması ve yabancı sermaye yatırımlarının teşvik edilmesi.

İKTİSADÎ KALKINMADA DEVLETİN ROLÜ

İktisadî gelişmenin güvenli ve sürekli bir şekilde yapılabilmesi için devletin başlıca rolü istikrarın teminidir. Bu maksatla yurt içinde emniyet ve güvenin sağlanması, yurdun savunması, yurt içinde ve dışında memleketin ve vatandaşların haklarının korunması, adaletin en iyi şekilde tevzii devletin asfî görevleridir.

İktisadî kalkınmada devletin esas fonksiyonu, tanzim edici, fertlerin ve kuruluşların iktisadî münasebetlerini düzenleyici, ihtilafların halli, iktisadî istikrarın sağlanmasına matuf sık sık değişmeyen kaideler konması, engellerin kaldırılarak verimin yükseltilmesidir.

Devletin tanzim edici ve yönlendirici fonksiyonu genel seviyede olmalı, detaylara müdahale edilmemelidir.

İktisadî kalkınmada devletin doğrudan yürüteceği faaliyetler genel olarak bütün millete hizmet veren, esas itibariyle altyapı mahi-

yetindeki işlerin yapılmasıdır.

Bütün milletin istifadesine açık olabilecek orman, su, maden, enerji gibi tabii kaynaklar devletin varlığı olarak düşünölmelidir. Bahis konusu tabii kaynakların mülkiyeti devlet tasarrufunda olmakla beraber, geliştirme ve işletme hakları devletin koyacağı esaslar içinde fertlere veya fertlerin bir arada kuracakları teşebbüslere bırakılmalıdır.

Devlet sanayi ve ticarete ana prensip olarak girmemelidir. İstisnaî olarak geri kalmış bölgelerde sınaî tesisler kurabilirse de, bu teşebbüsler kısa zamanda millete devredilmelidir.

Sanayi ve ticarete devletin esas rolü tanzim ve teşvik edici olmasıdır.

İktisadî faaliyetlerde devlet vatandaşın rakibi değil, aksine ona hizmet eden, gelişmesini kolaylaştıran bir yardımcıdır.

İKTİSADİ KALKINMADA FERTLERİN ROLÜ

Sanayi, tarım ve ticarete mal ve hizmet üretiminin en sür'atli ve verimli şekilde yapılabilmesi, fertlerin kabiliyetlerini ve teşebbüs güçlerini iktisadî gelişmenin temel unsuru sayan bir sistem içinde mümkün olabilir. Hür teşebbüsü meydana getiren ferdi işletmeler, kooperatif ve şirketler sistemin temel uygulama araçlarıdır.

EKONOMİNİN GENEL DEĞERLENDİRİLMESİ

İktisadî ve sosyal gelişmenin hedefi insanların daha mutlu hale gelmesine, insanların yücelmesine yöneliktir. Kalkınma insan içindir. Demokratik rejim insan hak ve hürriyetlerinin en iyi şekilde korunması içindir. Temelinde insana sevgi ve saygının, insana hizmetin esas alınmadığı hiçbir hareketin anlamı yoktur.

Kalkınmanın ilk şartı belirli bir program ve hedef çerçevesinde gayretle çalışmaktır. Ekonomik programların başarısı, gösterilecek sabır ve fedakârlık yanında çizilen yolda sapmalara gitmeden, programa, dolayısıyla ekonomik gelişmeye istikrar kazandırılmasına bağlıdır. Gelişmiş ülkelerin ancak bu şekilde başarıya ulaştıklarına ve ancak bu sayede durumlarını koruyabildiklerine inanmalıyız.

Ülkemiz gıda ve giyim maddeleri yönünden dünyada kendine yeterli sayılı ülkelerden biridir. Bu ekonomik gelişmemiz için çok önemli bir avantajdır.

İnsangücü ve tabii kaynaklar yönünden her türlü zenginliğe sahip Türkiye'nin yegâne ihtiyacı çok çalışmak, iyi bir idari ve iktisadi sistemin kurulması ve bu sistemin tecrübeli, bilgili, yetenekli kadrolar elinde işler hale getirilmesidir.

• 1983 Öncesine Bakış...

1973 yılı sonlarında başlayan petrol fiyatlarındaki artışlar dünyada olduğu gibi Türkiye'de de yıldan yıla sür'atle büyüyen ekonomik bunalımın ana sebeplerinden birini teşkil etmiştir. Petrol faturası ile birlikte ithal edilen sınaî malların fiyatındaki artışlar dış ödemeler bilançosunu ve enflasyonu için içinden çıkılmaz hale getirmiştir. Ancak bütün bu olumsuz gelişmeleri sadece dış etkenlere bağlamak hatalıdır. Sonuçları önceden görülebilen muhtemel ekonomik bunalıma karşı zamanında kararlı ve etkin tedbirler alınamamış, bölük pörçük alınan tedbirler ise problemi daha da büyümekten öteye götüremiştir.

1977 yılında kendini iyice hissettirmeye başlayan ve 1979 yılında hâd safhaya gelen ekonomik kriz ülkemizde enflasyonu, karaborsayı, yoklukları daha önceki dönemler ile kıyas edilemeyecek boyut-

lara ulaştırmıştır. Dış demeler dengesi tamamiyle çıkmaza girmiş, milli gelir ilk defa gerilemiş; petrol, tüpgaz, margarin, sigara, ampul gibi acil ihtiyaç maddelerinin temininde acze düşülmüştür. Çift fiatların teşekkülü haksız kazançlara yol açmış, Merkez Bankası en küçük transferi bile yapamaz hale gelmiştir. Bütün bu sıkıntıların giderilmesi maksadıyla 24 Ocak 1980 tarihinde **EKONOMİK İSTİKRAR PROGRAMI** yürürlüğe konulmuştur.

Ekonomik İstikrar Programı birkaç ay içerisinde olumlu sonuçlarını göstermiş, özellikle 12 Eylül 1980 Harektından sonra anarşi ve terörün de ortadan kalkmasıyla ekonomik tablo iyileşmeye başlamıştır.

İstikrar Programının ilk sonuçları enflsyonun hızla aşağıya çekilmesi; yoklukların, karaborsanın ve haksız kazançların ortadan kaldırılması, transferlerin tekrar normale döndürülmesi olmuştur. 1979 yılında sadece 2.2 milyar Dolar olan ihracatımız, 1980'de 2.9 milyar Dolara, 1981'de 4.7 milyar Dolara, 1982'de ise 5.8 milyar Dolara erişmiştir. Diğer önemli bir gelişme 1979'da gerilemeye başlayan gayrisaf millî hasılanın 1981'de %4.2 ve 1982'de %4.4 artış göstermesidir.

1983 yılı içinde büyüme hızı %2.9'a düşmüş, ihraca 5.7 milyar Dolar olarak yerinde saymış, enflsyon tekrar yukarılara çıkmıştır. Nitekim 1983'n son üç aylık döneminde enflsyon %60'lık bir seyr göstermeye başlamıştı.

• ANAVATAN Dönemi...

ANAVATAN iktidarının ilk dört yılı kalkınma ve gelişme dönemi olmuştur. Büyüme hızı 1984'te %5.9, 1985'te 5.1, 1986'da %8 ola-

rak gerçekleşmiştir. 1986 büyüme hızı son 10 yılın rekorudur. Büyüme hızının 1987'de %7 civarında olacağı beklenmektedir. Dört yılın ortalama büyüme hızı %6.5'tur.

İhracat 1984'ten itibaren artmaya devam etmiş, 1986'da İran-Irak Savaşının ve petrol fiyat düşüşünün yarattığı krizden sonra, 1987'de 9 milyarlık hedefi aşmaya başlamıştır.

1986 ve 1987 yıllarında öncelikle büyüme hızının yüksek oluşu sebebiyle hedef alınan enflasyon nisbetine erişilememiştir. Büyüme hızını düşürmeden enflasyonun aşağı çekilmesi için iç tasarrufların artırılması, ihracata dönük büyümenin teşvik edilmesi gerekli görülmektedir.

Türkiye, Avrupa Topluluğuna tam üyelik için başvurmuştur. Bu başvuru komisyona havale edilmiştir. Önümüzdeki devre Türkiye'nin başvurusunun görüşüleceği ve çok önemli gelişmelerin olabileceği devredir. Türkiye'nin ekonomik yapısı ve bu yapıyı iyileştirmeye yönelik yeni tedbirlerin Avrupa Topluluğuna girişimizi kolaylaştıracasına inanıyoruz.

• Neler Yaptık, Neler Yapacağız?...

1983 Seçim Beyannamemizde ekonomik politikada öngördüğümüz yapısal değişiklikler esas itibarıyla gerçekleştirilmiştir. 1983-1987 döneminde alınan tedbirler, uygulama sonuçları ile önümüzdeki beş yıllık dönemde hedeflerimiz ve alacağımız tedbirler aşağıda belirtilmiştir:

- İktisadî sistemimiz bir canlanma, dirilme dönemine görmüştür. Ekonomik bürokrasi önemli derecede azaltılmış, teşkilât yönünden günümüzün şartlarına uygun ve birbirleriyle ahenkli hale getirilmiştir. Bakanlıkların reorganizasyonu sonucu iktisadi, mali, para ve kredi politikalarında karar bütünlüğü sağ-

lanmıştır.

- Sermaye piyasasının geliştirilmesi, tasarrufların artırılması ve yatırımlarda sermaye yapısının kuvvetlendirilmesi için sermaye piyasası ve vergi kanunlarında gerekli değişiklikler yapılmıştır. Önümüzdeki dönem sermayenin tabana yaygınlaştırılması ve şirketlerin sermaye yapılarının güçlendirileceği bir devre olacaktır.
- Türk Parasının Kıymetini Koruma Kanunu uygulaması büyük ölçüde sadeleştirilmiş; Türkiye, kambiyo açısından, Avrupa'nın en rahat ülkelerinden biri haline gelmiştir. Türk Lirasının dalgalanmaya bırakılması ve nihaî hedef olarak konvertibl hale getirilmesi çalışmaları da başlatılmıştır.
- Türkiye iktisadî büyümeyi, ihracatı arttırmayı, yerli sanayiinin sağlıklı ve dünya şartlarına uyumlu gelişmesini ve tüketicinin korunmasını sağlamak amacıyla gümrük nisbetlerini bütünüyle gözden geçirmiş ve tedricî olarak gümrüklerini sektör ve madde bazında ayarlamıştır. Bu ayarlamaya önümüzdeki dönemde de ülke menfaatleri paralelinde devam edilecektir. İthalâtta müsaadeli mal sayısı asgarîye indirilmiştir.
- **Orta Direk... Refahın Yaygınlaştırılması...**

Çiftçi, işçi, esnaf, memur, emekli toplumumuzun orta direğidir. Orta direğin güçlendirilmesi, bu şekilde refahın yaygınlaştırılması sosyal ve iktisadî politikamızın ana hedefidir. Bu hedefe varmak için uyguladığımız ve uygulayacağımız esaslar üç grupta toplanmaktadır.

1. Enflasyonun Aşağı Çekilmesi

Enflasyonun aşağı çekilmesi son dört yılda üzerinde en önemle durduğumuz konudur. Türkiye'nin büyümeye hasret kalmış

ekonomisinde, son dört yılın yüksek büyüme hızları ve diğer faktörler enflasyonun arzu edilen şekilde aşağıya çekilmesini zorlaştırmıştır. Önümüzdeki dönemde büyüme hızından fazla taviz vermeden enflasyon makûl seviyelere indirilecektir.

- Para arzı ekonominin gelişmesine ve büyümesine paralel olarak dikkatli bir şekilde kontrol edilecektir.
- Bütçe açıklarının makûl bir seviyede tutulmasına önem verilmiş ve verilmeye devam edilecektir.
- Yatırım politikasında kısa zamanda netice alınacak ve kendini sür'atle geri ödeyecek projelere öncelik tanınmıştır.
- Tasarrufların en iyi projelere akmasını temin edebilmek için serbest pazar ekonomisi kurallarına riayet edilmiş, kurtarma operasyonları gibi bürokratik müdahalelere imkân verilmemiş ve verilmeyecektir.
- Nihaî faturası daima dar ve sabit gelirliye yüklenen müdahalecilikten kaçınılmış, mal, para ve döviz değerinin serbestçe teşekkül ettiği ekonomik politikalar takip edilmiştir.
- İthalâtta liberasyon politikası uygulanmış, tüketicinin daha ucuz ve kaliteli mal alması temin edilmiştir.
- Önümüzdeki dönem enflasyonu kontrol altına almak için, büyüme sonucu meydana gelecek talep baskısı tasarrufların teşvikiyle azaltılacaktır. Tasarrufların, üretimi teşvik etmesi için ihracat finansmanına daha büyük ağırlık verilecektir.

2. Milli Gelirden Daha Fazla Pay...

Çiftçi, işçi, memur, esnaf ve emeklinin milli gelirden daha fazla pay alması için gelir dağılımı daha dengeli bir yapıya kavuşturulmuştur. Bu maskatla;

- Memur, işçi, emekli, esnaf ve çiftçinin faturaya bağlanmış harcamalarının belirli bir nisbeti vergi iadesi şeklinde kendilerine geri verilmiş; ücretten alınan vergiler azaltılmış, geçim indirimi değişen hayat şartlarına göre ayarlanmış; gerçek ücretlerin sürekli iyileşmesi sağlanmıştır.
- Esnaf ve san'atkâra işyeri ve işletme için makûl şartlarla ve yeterli kredi verilmiş, küçük sanayi siteleri geliştirilmiş; teknik yardım ve mesleki eğitim desteği yapılmış, malların yurt içinde ve yurt dışında kolaylıkla satışı için destek olunmuş, vergilerin basitleştirilmesi sağlanmış, meslek vergileri kaldırılmıştır.
- Çiftçimize makûl, yeterli ve teminatın zora koşulmadığı şartlarla ve kefilsiz kredi vermeye başlanmış, sulama projeleri geliştirilmiş; ürün bedelleri zamanında ödenmeye başlamış, kaliteli tohum verilmesi sağlanmış ve vergiler basitleştirilmiştir. Ürünün tarlada çürümemesi, elde kalmaması için ihracat ve pazarlamayı geliştirici tedbirler alınmıştır.

3. Ek Gelir...

Tasarruf eğiliminin artırılması için tedbirler alınmıştır. Tasarrufların bankalar yanında, hisse senedi, kâr ortaklığı senedi ve tahvil gibi menkul değerlere de kaydırılması suretiyle sınai mülkiyetin geniş bir tabana yayılması temin edilmeye başlanmıştır. Tasarrufların, enflasyonun etkisinden zarara uğramaması, aksine daha cazip hale gelmesi için, başta vergi muafiyetleri olmak üzere çeşitli teşvik tedbirleri uygulanmıştır. Bunun yanında konut edindirme yardımı ek gelir imkânı getirmiştir. Bankalardaki vadeli mevduatın %98'i orta direğindir.

• Kalkınma ve İşsizlik...

1983 Seçim Beyannamesinde "Ülkemizde işsizlik meselesi uzun

yılların birikimidir, bu yüzden kısa zamanda çözülebilmesini gerçekçi bulmuyoruz. Ancak, doğru, istikrarlı ve kararlı politikalar uygulanması halinde, önce işsizliğin artması önlenabilir, zamanla ve tedrici olarak da birikmiş işsizlik azaltılabilir. Genelde işsizliğin azalma hızı kalkınma hızı ile orantılıdır. Şimdiye kadar yapılan incelemeler %7 dolayında bir kalkınma hızının işsizliği tedricen azaltacağını göstermektedir. Daha yüksek bir kalkınma hızı bu süreyi daha da kısaltabilir" demiştik.

Dediğimiz olmuştur. 1984-1987 döneminde ortalama büyüme hızı %6.5, son iki yılda büyüme hızları %8 ve %7'dir. 1983 Seçim Beyannamemizde öngördüğümüz gibi işsizlik mutlak ve nisbi olarak azalmaya başlamıştır.

Önümüzdeki beş yılda hedefimiz %7 civarında büyüme hızını devam ettirmek, ihracatı 20 milyar dolara, yurtiçi tasarrufların GSMH'ya nisbetini %25'in üzerine çıkarmaktır. Ekonomik sistemde yeniden köklü değişikliklere ihtiyaç duyulmayacak, sistemin iyice yerleşmesi için şartların gerektirdiği düzenlemeler yapılacaktır.

Bu anlayış içerisinde, işsizliğin daha da azaltılabilmesi için başladığımız politika ve uygulamalara devam edeceğiz.

1. İç Tasarrufların Arttırılması Yoluyla Yatırımlar...

Son dört yılda iç tasarruflar 1983'te %16.3'ten 1986'da, %22.3'e çıkmıştır. İç tasarruflar vergileme ve gönüllü tasarruf şeklinde arttırılabilir.

• Vergileme Yoluyla Tasarrufların Artışı...

ANAVATAN PARTİSİ olarak vergi nisbetlerini yükseltmeyi değil, makûl seviyede tutmayı; vergi sayısını çoğaltmayı değil, azaltmayı esas almaktayız. Bu suretle vergi tahsilâtı kolaylaşmakta, vergi kaçağı azalmaktadır.

• **Gönüllü Tasarruflar...**

Gönüllü tasarrufların teşviki için her türlü araç ve yöntemden istifade edilmektedir.

- Sermaye piyasasında her türlü araçların yaygınlaştırılması temin edilmiştir (Hisse senedi, kâr ortaklığı senedi, mevduat sertifikası, tahvil ve bunların değişik vadeli çeşitleri.)
- Bankaların mevduat toplamada ve kredi vermede rekabet içinde çalışmaları sağlanmış, böylece halkın tasarrufları daha iyi değerlendirilmiştir.
- İktisaden geri ödeme gücüne sahip altyapı projeleri işletmeye alındıktan sonra halka açılmaya başlanmıştır. Boğaz Köprüsü ve Keban Barajı bu fikrin ilk uygulamasıdır.
- Bu şekilde tasarruflar devamlı olarak arttırılmakta ve yeni projeler vasıtasıyla yeni tasarruf kaynakları meydana gelmektedir.
- İç tasarrufların arttırılarak yatırıma dönüşmesi işsizliğin çözümünde en önemli rolü oynamaktadır.

2. Dış Tasarruflar ve Yatırımlar...

Yurt dışında her bakımdan gayet zor şartlar altında çalışan milyonlarca vatandaşıımız bulunmaktadır. İşsizliğin azaltılmasında olduğu kadar, gurbet ellerdeki vatandaşlarımıza kendi ülkelerinde iş imkânı sağlanması yönünden de yabancı sermaye ve krediden önemli ölçüde faydalanılmasına başlanmıştır. Yap-İşlet-Devret modeli yabancı sermaye girişine ayrı bir hız kazandırmıştır.

Önümüzdeki beş yıl içinde ülkemize gerek Batı Dünyasından, gerekse Ortadoğu'nun zengin ülkelerinden ciddi bir sermaye akımı olacaktır.

3. İhracat...

İhracat yoluyla yeni pazarlar açılmakta, mukayeseli avantajımız olan malların ihracatı istihdam imkânlarını önemli ölçüde arttırmaktadır. Buna ilâveten ihracatın yeni yatırımlar için döviz ihtiyacını da karşıladığı dikkate alınır, kalkınmanın hızlandırılmasında ihracatın teşviki en önemli strateji olmuştur ve olmaya devam edecektir.

4. Altyapı Yatırımları...

Altyapı yatırımlarındaki büyük gelişme işsizliğin azalmasında etkili olmuştur. Önümüzdeki devrede de yol, içme suyu, kanalizasyon, baraj ve sulama yatırımları istihdama çok olumlu katkıda bulunacaktır.

5. Emek-Yoğun Alanların Teşviki...

Konut inşaatı, ev endüstrisi (el san'atları - dokumacılık v.s.) halıcılık gibi işgücü ihtiyacının fazla olduğu alanların teşvik edilmesi, istihdam imkânlarını arttırmıştır. Beceri kazandırma kursları ev endüstrilerini geliştirmekte, istihdama ve üretime önemli katkıda bulunmaktadır.

VERGİLER

Devletin temel iktisadi politikası ile vergileme arasında doğrudan bir ilişki vardır. Devletin gayri iktisadi ve zarar eden yatırımlara girmemesi, iktisadi gelişmede fertlerin teşebbüs gücünün esas alınması, devletin masraflarını nisbi olarak azaltmaktadır. Böylece aşırı vergileme ihtiyacı ortadan kalkmakta, vatandaşa daha müessir ve faydalı hizmetler vermek mümkün olmaktadır.

Son dört yılda çok önemli reformlar yapılmış, vergi iadesi ile vergi denetimi artırılmış, Katma Değer Vergisi rekor denilecek bir sürede uygulamaya konulmuştur. Servet beyanlarının ve meslek ver-

gilerinin kaldırılması, yeniden değerlendirmenin daimi hale getirilmesi, emlâk vergisinin belediyelere ve özel idarelere devri, formalitelerin azaltılması yapılan reformların sadece bir kısmıdır.

Vergilemede ana ilkelerimiz ve yaptıklarımız şöyle özetlenebilir:

- Vergiler sayıca azaltılmış, basit, kolay ve anlaşılır hale getirilmiştir. Bunun yanında vatandaşın vergisini öderken eziyet çekmemesi, kuyruklarda beklememesi için vergi idaresi bilgisayara geçmeye başlamıştır. Önümüzdeki devrede otomasyon yurt çapında tamamlanacaktır.
- Vergiler adil, genellikle herkesin kolaylıkla verebileceği nisbette ayarlanmıştır. Geçmişte vergi nisbetlerinin yüksek tutulması devletin daha fazla vergi geliri sağlaması sonucunu doğurmadığı gibi kaçağı zorlamış, ekonomik büyümeyi yavaşlatmıştır. Vergi nisbetleri adil olduğu zaman vergi tahsilâtı artmakta, vergi kaçakları azalmaktadır.
- Vergiler kurumlaşmayı ve yatırımları teşvik edecek şekilde yeniden düzenlenmiştir. Tasarrufun ve yatırımların teşvikinde vergi muafiyet ve kolaylıklarını önemli bir araç olarak kullanmaya devam etmekte kararlıyız.
- Vergileme israfı önlenir. Son dört yılda vergileme lüks tüketimi ve israfı azaltıcı ve önleyici yönde olmuş, kaynak israfını azaltmıştır.

İhtilâfların asgarî hadde indirilmesini ve vergi kaçaklarının azaltılmasını sağlayıcı tedbirler arasında yeminli serbest malî müşavirliğin tekrar T.B.M.M.'nde kanunlaştırılarak uygulamaya konulması sağlanacaktır.

TARIM ORMAN ve KÖYLERİMİZ

Köylü memleketimizin efendisidir. Sosyal yapımızın ana istikrar unsurudur. Halen nüfusumuzun önemli bir bölümü tarımla iştigal etmektedir. Başta tarım mekanizasyonu olmak üzere, muhtelif sebeplerle köyden şehre göçün önümüzdeki yıllar boyunca devam edeceği muhakkaktır.

Tarım sektöründe hızlı bir gelişmenin sağlanabilmesi için hedefimiz ve yaptıklarımız aşağıda belirtilmiştir:

- 1984, 1985 ve 1986 yıllarında tarımın ortalama gelişme hızı %4.3 olmuştur. Bu hız, plân hedeflerinin hayli üzerindedir.
- Tarım ürünleri destekleme politikasında, çiftçimizin alın terinin karşılığını vermeye, ödemeleri zamanında yapmaya gayret ettik. Destekleme fiatlarını tatminkâr, ödemeleri peşin ve daha kısa zamanda yaptık.
- Tarımda başlıca hedefimiz verimlilik ve kaliteli üretilimdir.
- Çiftçimizin istikrarlı ve gittikçe artan bir gelire kavuşturulmasının en önemli iki unsuru enflasyonun düşük seviyelerde tutulması ve ihracatın artırılmasıdır.
- Başta yol, su, elektrik, telefon olmak üzere köyle şehir arasındaki altyapı ve medeni imkân farklılıkları önemli ölçüde giderilmeye başlanmıştır.
- Çiftçilerimizin ve tarımın desteklenmesi için Ziraat Bankasınca açılan kredi 1983 yılında 618 milyar lira iken, bu yıl 4 trilyon liraya yaklaşacaktır. Ürün bazında kredi baremleri yeterli seviyeye getirilmiş, teminat sistemi makûl esaslara bağlanmış ve kolaylaştırılmıştır.
- Tohumculukta Cumhuriyet tarihinin en önemli hamlesi yapıl-

miştir. Yerli-yabancı 30'dan fazla tohumculuk şirketi kurulmuş, üretilen vasıflı ve hibrit tohumlar Türkiye'nin ihtiyacını karşıladığı gibi, ihracat da başlamıştır.

- Son dört yılda 600 bin ha. alan sulamaya açılmış, bir milyon ha. alanda sulama projeleri ile çalışmalar fiilen devam etmektedir. Önümüzdeki dönem GAP dahil, sulamada daha büyük hamle yapılacaktır. Sulama, çiftçinin gelirini hızlı artırmanın en önemli yoludur.
- Soya ve mısır gibi ürünler ile yem bitkileri üretiminin geliştirilmesine önem verilmiş, soya üretimi 46 bin tondan 250 bin tona; mısır üretimi 1.5 milyon tondan 2.5 milyon tona; ayçiçeği 700 bin tondan, 500 bin ton artışla 1.2 milyon ton'a çıkmıştır.
- Hayvancılığın ve buna dayalı et, süt ve diğer ürünler sanayi ile su ürünlerinin geliştirilmesi için çok yönlü tedbirler alınmıştır: Hayvancılık ve su ürünleri kredilerinde faiz %22'ye indirilmiş; kredi almayan tesislerin kalkınmada öncelikli bölgelerde %30'u, diğer bölgelerde ise %25'i hibe olarak verilmektedir. Sanayi karma yemine %25 nisbetinde, süte ise litre başına 25-35 lira destek verilmektedir. Yurt dışından ithali plânlanan 100 bin yüksek verimli ineğin 40 bini ile ilgili bağlantı yapılmış, bu yıl sonuna kadar 10 bin inek fiilen dağıtılmış olacaktır.
- 1987 yılında gübreye yapılan sübvansiyon 350 milyar TL civarında olacaktır. Gübrenin satış fiyatına göre nisbet olarak %50 dir. Yani gübre bedelinin yarısını çiftçi, yarısını devlet vermektedir. Gübrede kredi faizi %22'dir. Ziraî mücadele ve veteriner ilâcına %20 nisbetinde destek yapılmaya başlanmıştır. Belirli tohumlarda yapılan destek %50 veya daha fazladır.
- Ziraî mücadele ve hayvan sağlığında önemli hizmetler yapılmıştır.

- Ham ve işlenmiş tarım ürünleri ihracatını arttırmak için çok yönlü teşvik tedbirleri alınacaktır. Bu bakımdan üretim, tasnif, ambalajlama, depolama, dondurma, işletme, nakliye ve pazarlama ayrı ayrı ve/veya bir bütün olarak ele alınacaktır. Kalite ve standarda önem verilecektir.
- Devletin köye ve tarıma hizmet kuruluşları aynı çatı altında toplanmıştır. Tarımsal araştırma, yayım ve eğitim hizmetlerine daha fazla ağırlık verilecektir.
- Sulama, drenaj, tesviye, erozyon, toprak tahlili konularındaki faaliyetler arttırılacaktır.
- Tabii afetler dolayısıyla çiftçilerin uğradığı zarar telâfi edilmektedir.
- Tarım Reformu Kanunu çıkarılmış ve uygulamaya konulmuştur.
- Tarım arazisinin miras yolu ile parçalanmasını ve ekonomik verimliliğin azalmasını önlemek için tedbirler alınacaktır.
- Üçüncü Dünya ve İslâm Ülkelerine tarımın çeşitli konularında gerekli yardım ve teknoloji transferi yapılacaktır.

Şehir ve kasabalarımızda bulunan her çeşit altyapı ve medeni imkânlardan köylerimizi de istifade ettirmek başlıca hedefimizdir. Köy hizmetlerine 2000 yeni iş makinası alınmıştır. Köylerimizin hepsine elektrik ve telefon götürülmüştür. Yolu olmayan çok az köy ve mezraa kalmış, içmesuyu için önemli harcamalar yapılmıştır. Köylerimizin okul, sağlık ocağı, köy konağı, cami, televizyon ve radyo gibi yatırım ve hizmetlerine büyük ağırlık verilmiştir.

Önümüzdeki beş yıl köylerimizin çehresinin çok daha hızlı değişeceği bir dönem olacaktır.

- Tesviye yoldan stabilize ve asfalt yola geçiş hızlanacaktır.

- İçmesuyu çalışmaları yoğunlaştırılacak, insanlarımızın temiz, mikropsuz su içmeleri hedef alınacaktır.
- Köylerimizin daha güzel, daha düzenli olması için yerleşim plânları yapılacak, köyiçi yollarına ağırlık verilecektir.
- Ferdi ve toplu konut uygulaması köylerimize de yaygınlaştırılacak, sağlam ve modern konutlar yapılacaktır.
- Köylerimizde spor tesisleri yapımına hız verilecektir.

• Orman...

Milletimizin Devlete emaneti olan ormanlarımızı vasıf ve üretim yönünden ileri bir seviyeye çıkarmak için önemli adımlar attık. Devlet ve orman köylüsü ilişkilerinin iyileştirilmesi için gerekli kanuni düzenlemeler yapılmıştır.

Orman kadastrounda sorunları azaltmak için gerekli tedbirler alınmış, çalışmalar başlatılmıştır. Önümüzdeki beş yıl kesif bir uygulama dönemi olacaktır. Ormana veya hazineye ait arazilerde köylülerimiz tarafından kurulacak ormanların geliri köylere verilecek, bunlardan sadece tarife bedeli denilen düşük bir meblâğ alınacaktır. Zatı ihtiyaçta, ormanla ilgili formalitelerde orman köylüsü lehine önemli değişiklikler yapılmıştır.

1983 yılında 87 bin hektar olan ağaçlandırma, 1986 yılında 126 bin hektara yükselmiştir. 1987 sonunda dört yılda yapılan ağaçlandırma 500 bin hektar civarında olacaktır. Bu miktar daha önce sekiz yılda yapılan ağaçlandırmaya denktir. 1983 yılında fidan üretimi 430 milyon adetti. Fidan üretimini yılda bir milyon adede çıkarmak için gerekli tedbirler alınmıştır. Bu maksatla mevcut fidanlıklar genişletilmiş, yeni fidanlık kurulumuştur. 1986 yılında 600 milyon fidan üretilmiştir.

Orman idaresinin odun satışlarında, haksızlıklara son vermek için, sterden kiloya geçilmiş, 500'den fazla kantar kurulmuştur.

- Devlet ormanlarının başta köy tüzel kişilikleri olmak üzere, gerçek ve tüzel kişilerce de işletilmesine imkan verecek tedbirler alınacaktır.
- Ülke ağaçlandırmasında ordu ve gençlerimizden büyük çapta istifade edilecektir.
- Ormanların kurulması ve genişletilmesi için "Ağaçlandırma Fonu"ndan yardım edilecektir.
- Özel orman kurulması teşvik edilecektir.

SANAYİLEŞME

Sanayi en hızlı gelişme potansiyeline sahip olan sektördür. Sanayileşme politikamızın esasını, devletin doğrudan sanayi teşebbüslerine girmemesi, bunu millete bırakması teşkil eder. Devlet sanayileşmede teşvik ve tanzim edici bir rol oynamalıdır.

Sanayileşme politikamızın hedefi, modern ve gelişmiş ülkelerin sanayileşme seviyesine erişmektir.

Uzun yıllardan beri devam eden ithal ikamesi anlayışı terk edilmiş, ihracata dönük ve dünya sanayi ve ticaretine entegre olabilecek bir sanayileşme politikasına geçilmiştir.

Sanayileşmede yapısal değişiklik başlamıştır.

Kalite ve fiyat yönünden dünya pazarlarında rekabet edebilir mamullerin üretilmesi sanayileşmede temel ilkemizdir. Kalite ve fiyat itibarıyla rekabet edebileceğimiz sanayi ürünlerine ağırlık vermek, buna mukabil rekabet edemeyeceğimiz, mamul ve yarı mamulleri ithal etmek en akılcı yoldur.

Sanayimizin sağlıklı bir şekilde gelişmesi için döviz kurunun ger çekçi, gümrük hadlerinin makul olması gerekir.

Aşırı sübvansiyonlar, çok yüksek gümrük hadleri ve ithal yasaklamaları ile korunan bir yapıda sanayi in sağlıklı gelişmesi mümkün değildir. Son dört yıllık uygulama bu gerçeği doğrulamış, yerli malların kalitesi yükselmiş, ihracat imkânları önemli ölçüde artmıştır.

1984-1987 döneminde sanayimiz ihracata dönük, dış piyasa şartları ile rekabet edebilen köklü bir yapısal değişim içerisinde dir. 1984, 1985, 1986 yıllarında sanayimizin gelişme hızı sırasıyla, %10.4, %6.3, %9'dur. Ortalama gelişme hızı %8.6 olmuştur. Sanayi mallarının ihracatımızdaki payı 1979 yılında 2.2 milyar doların %35'i iken, 1987 yılında takriben 9.4 milyar doların %80'idir. Türkiye, ileri ülkeler dahil dünyanın her tarafına çok çeşitli mal ihraç edebilmektedir.

Enerji sorunu olmayan, altyapısı sürekli düzelen sanayimiz önümüzdeki beş yılda büyük bir hamle içerisinde olacaktır. Teknoloji ve ihracat yönünden önemli görülen sanayilere özel teşvikler uygulanacak, ihracatın ve dış rekabetin etkisiyle üretim ve kalite yükselmeye devam edecektir. Tekstil, elektronik, savunma sanayii ile ileri teknoloji kullanan alanlarda önemli gelişmeler olacaktır. Sanayi mallarının ihracat içerisindeki payı yükselecektir.

KAMU İKTİSADÎ TEŞEBBÜSLERİ

Kamu iktisadî teşebbüslerinin ülke ekonomisi içinde önemli bir yeri vardır. Teşebbüs gücünün her bakımdan yetersiz olduğu Cumhuriyetimizin başlangıç döneminde çeşitli sektörlerde sanayileşmenin devlet eliyle başlatılması ve kurulan tesislerin zaman içinde mil-

lete devredilmesi hedef alınmış olmasına rağmen, kamu iktisadi teşebbüsleri giderek büyümüş, idarî ve ekonomik müdahalelerin artışına paralel olarak, enflasyon ve kaynakların kullanımı yönünden tasvip edemeyecek sonuçlar ortaya çıkmıştır.

Partimiz, ilke olarak vatandaşlarımızın kendi güçleriyle veya makûl teşvik tedbirleri ile gerçekleştirebilecekleri yatırımlara devletin doğrudan kaynak tahsis etmesini doğru bulmamaktadır. Bu bakımdan kamu iktisadî teşebbüslerinin kârlı ve verimli işletmeler haline getirilmesi maksadıyla gerekli düzenlemelere devam edilecektir.

Bu düzenlemeler arasında gerçekleştirdiğimiz başlıca tedbirler şunlardır:

- Tecrübeli, bilgili ve yetenekli yönetici kadrolarının teşekkülü, bu kadroların başarılı olabilmeleri için yönetimde uzun süre kalmalarını sağlayacak bir sistemin geliştirilmesi,
- İdarî, malî ve işletmecilik açısından müstakil çalışabilmelerini ve politik müdahalelerden uzak tutulmalarını sağlayacak bir yapının oluşturulması,
- Vatandaşlarımızın kendi güçleriyle veya makûl teşvik tedbirleri ile gerçekleştirebilecekleri yatırım alanlarında kamu iktisadi teşebbüslerinin yeni yatırım yapmamaları.

ALTYAPI YATIRIMLARI

Enerji, sulama, kara ve demiryolu , liman, yurtiçi ve yurtdışı haberleşme; kara, hava, deniz ulaştırması gibi temel altyapı yatırımlarının devletin asli görevleri arasında telâkki ederiz.

İktisadî ve sosyal kalkınmanın başlıca unsuru gördüğümüz bu yatırımların sür'atle gerçekleşmesini sağlamak hedefimizdir.

Enerji kalkınmanın, sanayileşmenin, medeniyetin can damarıdır. Başta kömür, hidrolik ve petrol olmak üzere, tabii gaz, nükleer, güneş, jeotermal gibi bütün enerji kaynaklarından en iyi ve en sür'atli şekilde faydalanılmasını sağlayacak tesisler kurduk ve kurmaya devam edeceğiz.

Sosyal ve iktisadi faydaları yönünden Güneydoğu Anadolu Projesini birinci öncelikli bir proje saydık ve kısa zamanda tamamlanabilmesi için gerekli bütün tedbirleri almayı milli bir görev kabul ettik.

Ortadoğu'nun Avrupa ve Uzakdoğu ile ticaretinde önemli bir bağlantı teşkil edecek uluslararası kara ve demiryolu projelerinin geliştirilmesini ve bunlara Türkiye'nin öncülük etmesini faydalı buluyoruz.

Devletin altyapı yatırım politikasında yeni, dinamik ve gerçekçi bir yol takip etmeyi öngördük. Eski uygulamada kaynaklar çok sayıda proje arasında dağıldığı için, yatırımlar zamanında hizmete girmemekte, üretim yapmayan, hizmet vermeyen, inşaatı ve tesisatı yarım kalmış tesisler ortaya çıkmaktaydı. İnşaat ve tesisat süresi uzadıkça yatırım maliyeti de artmakta, devletin kıt kaynakları israf edilmekteydi. Bu bakımdan yatırımların gerek sayısı ve gerekse yıllık toplam harcama miktarı ile kaynaklar arasında gerçekçi bir ilişki kurularak yatırımların en kısa zamanda tamamlanıp işletmeye alınmasını sağlayacak bir program uygulanmış ve pek çok yatırım bu politika sayesinde bitirilebilmiştir.

- Yap-İşlet-Devret modeline göre altyapı yatırımlarına devam edilecektir. Diğer ülkelerde de örnek olan bu modelle, dış borç yükünü arttırmadan, sermayeyi en verimli şekilde kullanarak, altyapı gelişmişlik seviyesini ileri ülkeler seviyesine yaklaştırmaya devam edeceğiz.

- 1983 yılında elektrik enerjisi üretimi 27.3 milyar kwh, 1987 yılında ise %65 artışla 45 milyar kwh'ı geçecektir. Aslında üretim kapasitemiz bunun hayli üzerindedir. Bulgaristan'dan elektrik ithali durdurulmuş, Türkiye elektrik ihraç edecek duruma gelmiştir. 1992 yılı hedefimiz 80 milyar kwh'tır. Yeni enerji tesisleri yanında trafolar ve enerji nakil hatları ıslah edilecek, enerji bol ve güvenilir olacaktır.
- Halen yapımına başlanmış bulunan 1500 km. otoyol önümüzdeki beş yılda tamamlanacak, 1500 km. yeni otoyola başlanacaktır.
- Büyük şehirlerimizdeki metro, hafif metro ve toplu taşıma hizmetleri mali bakımdan desteklenecektir.
- Başta Akdeniz sahilleri olmak üzere toplam 100 milyon ton kapasitede yeni ve tevsi limanlar yapılacaktır.
- Yurt içinde bütün önemli merkezlere hava ulaşımını sağlamak hedefimizdir. Turizmin gelişmesi ve milletlerarası hava ulaşımından daha fazla pay alabilmek için mevcut hava alanları modernleştirilecek, tevsi edilecek, yenileri yapılacaktır. Bunlara paralel olarak uçak sayısı arttırılacak ve milletlerarası seferler, ABD, Japonya, Çin, Avustralya gibi ülkelere teşmil edilecektir. Atatürk Hava Limanı açık hava limanı haline getirilecek, Ortadoğu ve Güneydoğu Avrupa'nın en hareketli hava limanı olacaktır.
- Bütün şehirlerin kanalizasyon şebekeleri önemli ölçüde bitirilmiş olacaktır.
- Su sıkıntısı olan il ve ilçe kalmayacaktır.
- Şehirlerimizin havasını daha temiz tutmak, enerji santrallerini beslemek yanında, kaliteli ve yüksek kalorili tabii gazdan

büyük ölçüde istifade edilecektir.

- Son dört yılda olduğu gibi haberleşme ve bilgi naklinde elektronikteki gelişmeler en sıkı bir şekilde takip edilecek, yatırımlar bütün hızıyla sürdürülecektir. Telefonda hedefimiz 10 milyon hatta ulaşmak, her isteyene telefon verebilmektir.
- TV yayınlarını iyi seyredebeyen yörelere, uydu kanalıyla kaliteli yapın yapma imkânı getirilecek, yer alıcı istasyonları yurt çapında yaygınlaştırılacaktır.
- Personelsiz 24 saat çalışan PTT merkezleri, seyyar telefon sisteminin genişletilmesi, kablo TV, cep teleksleri ve modern teknolojinin her yeni ürünü yurdumuzda da gecikmesiz, tatbikata sokulacaktır.
- Bilgisayar ve sayısal veri nakli için sayısal şebekeler kurulacak ve genişletilecektir (ISDN, Entegre Hizmetler Sayısal Şebekesi).
- Türkiye'ye ait özel bir komünikasyon uydusunun çalışmaları başlatılacak ve 1992'lere doğru yörüngeye yerleştirilmesi sağlanacaktır.
- Teletext ve video text sistemleri ülke çapında yaygınlaştırılacak, yeni bankalar kurulması teşvik edilecek, yeni bankaları kullanımı desteklenecektir.

KALKINMADA ÖNCELİKLİ YÖRELER

Başta Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgeleri olmak üzere, yurdumuzun değişik bölgelerindeki iktisaden geri kalmış yörelerimizin geliştirilmesi, bölgeler arasındaki gelişmişlik farklarının azaltılması, refahın yurt sathına dengeli yayılması başlıca hedeflerimiz ara-

sındadır.

Son dört yılda enerji ve sulama barajları, belediye hizmetleri, bütün kasaba ve köylerin telefonu, köy elektrifikasyonu ve köy yollarında daha önce yapılan bütün işlerden fazlası gerçekleştirilmiştir. Bu bölgelerde çalışanların daha fazla ücret alması sağlanmış, çok sayıda lojman inşa edilmiştir. GAP Projesi içerisinde yer alan şehir, kasaba ve köylerimiz 1990'dan itibaren tedricen Türkiye'nin tarım, sanayi ve ticaret sektörleri bakımından gelişmiş bölgeleri arasına girecektir.

Kalkınmada öncelikli yörelerimizin daha da geliştirilmesi için alacağımız başlıca tedbirler şunlardır:

- Bu yörelerde tabii kaynakların tarım ve hayvancılığın geliştirilmesine ve ürünlerin değerlendirilmesine yönelik veya istihdamı artırıcı projeler için özel teşvik tedbirleri uygulanmaktadır. Projenin özelliğine göre ucuz ve uzun vadeli krediler verilmiş, yatırım maliyetinin önemli bir bölümü devletçe hibe olarak karşılanmıştır. Son 4 yılda, bu bölgelere giden özel sektör yatırımlarında artış görülmektedir. Bu artışın daha da hızlanması için, yeni teşvikler getirilecektir.
- GAP projesinin bölge bazında koordinasyonunu sağlamak üzere DPT bünyesinde bir bölgesel plânlama ve uygulama birimi kurulmuştur.

MADENCİLİK

Madencilik; sanayi sektörü hasılamızda %7.5, GSMH'da %2.3, ihracatımızda %3 civarında paya sahiptir.

Arama, işletme ve metalürji sanayii bakımından, ülkemiz maden-

ciliğine kamu sektörü hakimdir. Maden üretiminin GSMH ve ihracatımız içinde çok düşük bir payı olması yanında, gerçek potansiyelin tesbiti yönünden aramaların yeterli seviyede olduğunu, işletmelerin verimli çalıştığını ifade etmek de zordur.

Unutmamak gerekir ki, yeraltı tabii zenginlikleri ancak milletimizin istifadesine sunulduğu takdirde bir değer taşır. Aynı derecede önemli bir husus ise maden kaynaklarının zamanında değerlendirilmesinin konunun esasını teşkil etmesidir. Bunun başlıca iki sebebi vardır: Birincisi teknolojik gelişmeler sonucu daha önce kullanılan bazı maden ve malzemelerin yenileriyle ikame edilebilmesi, ikincisi ise, dünyanın başka yerlerinde yeni rezervlerin bulunması halinde rakiplerin çoğalmasındır.

İhracata dönük madencilik yatırımları büyük ölçüde sermaye, ileri teknoloji ve güçlü dış pazarlama gerektirmektedir. Bu üç unsurun makul ve gerçekçi bir şekilde bir araya getirilebilmesi için projenin özelliğine göre kamu sektörü, özel sektör ve dış yatırımcıların iştirakiyle ortaklıklar kurulmasını faydalı buluyoruz.

Yerli ve yabancı yatırımcıların uzun vadede güvenli bir yatırım ortamına kavuşabilmeleri için gerekli tedbirler alınmış, Maden Kanununda değişiklikler yapılmıştır.

Maden üretimini ve ihracatını en yüksek seviyeye çıkarmaya, maden ve petrol arama ve işletmesinde yerli-yabancı her çeşit imkândan en iyi şekilde faydalanmaya devam etmekte kararlıyız.

HİZMETLER

Gelişmiş veya gelişmekte olan ülkelerde milli gelirin yarıdan fazlası hizmet sektöründe teşekkül eder. Sosyal gelişmenin sağlanma-

sis, tarımın ve sanayi in ilerlemesi hizmet sektörüyle doğrudan ilgili-
dir. İstihdamın en yoğun olduğu sektördür.

Hizmetler sektörü iç ve dış ticaret, turizm, pazarlama, taşımacı-
lık, müteahhitlik, bankacılık ve sigortacılık, haberleşme gibi yurtiçi
ve yurtdışı faaliyetler ile esnaf ve san'atkârlarca yapılan işlerin önemli
bir bölümünü içine alır. Hizmet sektörünün geliştirilmesi işsizliği en
kısa zamanda çözecek yolların başında gelir.

Tüketicinin korunmasını en güvenilir şekilde sağlayacak unsur
ticaret sektörünün sağlıklı çalışmasıdır. Bunun için de sağlam reka-
bet şartlarının oluşturulması, mal ve hizmet pazarlamasındaki bü-
tün faaliyetlerin birbirini tamamlayıcı, sürekli ve güvenli olması ge-
rekir. Böylece tüketiciye her mevsimde kaliteli, yeterli ve istikrarlı fi-
atla mal ve hizmet arz etmek mümkün olabilir.

Ticaretin gelişmesine, bunun için de özellikle sağlıklı bir pazar-
lama zincirinin kurulmasına yönelik tedbirlere önem verilecektir. Her
çeşit mal ve ürünün en iyi şekilde değerlendirilebilmesi, bunların iç
ve dış pazarlara zamanında ve yeterli miktarlarda verilebilmesi için
tasnif, işletme, ambalajlama, depolama ve muhafaza tesislerinin ku-
rulması desteklenecektir.

Kara, deniz ve hava taşımacılığını, Türkiye'nin coğrafi avantaj-
larını da dikkate alarak, en iyi şekilde geliştirecek tedbirleri almaya
devam edeceğiz.

Dış ölkelerde hizmet veren müteahhitlerimize, diğer ölkelerin de
yaptığı gibi destek olduk. Müteahhitlerimizin dünya piyasasında da-
ha güçlü hale gelmeleri için gerekli teşvikleri sağladık.

Teleks ve telefon gibi haberleşme sistemlerinin geliştirilmesi iç
ve dış ticareti kolaylaştırmıştır.

Bankacılık yanında, özellikle sigortacılığın geliştirilmesine önem vereceğiz.

İlk serbest bölgeyi Mersin’de açtık. Önümüzdeki dönemde üç serbest bölge daha hizmete girecektir.

İstanbul’u deniz aşırı iş ve bankacılık merkezi yapmak için gerekli tedbirler alınacaktır.

TURİZM

Turizm hizmetler sektöründe özel bir konuma sahiptir. Türkiye turizmde diğer Güney Avrupa ülkelerinden daha değişik bir politika takip etmektedir. 1983 yılı sonunda 66 bin olan yatak sayısı, 1988 yılı sonunda 200 bine, 1992 yılı sonunda 350 bine ulaşacaktır.

Gelişme açısından, son 4 yılda, Türkiye net turizm geliri artışında dünyada en başarılı ülke olmuştur. Önümüzdeki devrede hedefimiz kaliteli ve gelir düzeyi yüksek yabancı turisti Türkiye’ye çekmektir.

Bu amaçla;

- Türkiye’nin tabii güzelliklerinin korunması turizm gelişmemizde en önemli politikamızdır.
- Kaliteli projeler hazırlanarak, aktif pazarlama ile yatırımcı cezbedilecektir.
- Yurtdışı turizm pazarlamasının daha aktif olarak yapılmasını plânlıyoruz.
- Turizm sektörünün yatırım ve işletme formalitelerinden arındırılması için Turizm Teşvik Kanununu yeniden ele alacağız.
- Kalifiye eleman temini için meslekî eğitime ağırlık vereceğiz.

ESNAF VE SAN'ATKÂR

İktisadî ve sosyal bünyemizde, hizmet, üretim ve istikrar unsuru olarak esnaf ve san'atkârın önemli bir yeri vardır. Esnaf ve san'atkârlar emek ve sermayenin birleştiği, teşebbüs gücünün gelişmesi için tabîî şartların mevcut olduğu meslekler topluluğudur.

Esnaf ve san'atkâr için en önemli husus işyeri sahibi olması ve makina teçhizat alımında gerekli desteğin teminidir. Bu maksatla küçük sanayi sitelerinin daha hızlı bir şekilde tamamlanmasına öncelik verilmiştir.

- 1983 öncesinde toplam 25 bin işyeri yapılmıştı. Biz üç buçuk yılda aynı sayıda işyeri yaptık. Halen 90 bin kadar yeni işyeri de inşa halindedir.
- Esnaf ve sanatkârlarımıza 1983 yılında toplam 159 milyar lira kredi verilmiş iken, bu meblağ 1987'de 800 milyar lira olacaktır.
- Esnaf ve san'atkâr kredilerinin bütün ticarî bankalarca verilebilmesi için model çalışmaları hızlanmış, yakında uygulamaya geçilecektir. Bu sayede esnaf ve san'atkâr istediği kadar kredi alabilecek, daha hızlı gelişebilecektir.
- Esnaf ve san'atkârlarımızın ürettiği malların sadece yurt içinde değil, yurt dışında da pazarlanabilmesi için gerekli teşvikler uygulanacak; teknik yardım, bilgi ve eğitim yönünden daha iyi hizmet veren danışma ve yardım birimleri geliştirilecek, bu maksatla esnaf ve san'atkâr kuruluşlarına gerekli yardım yapılacaktır.

İHRACAT

Ekonomi politikamızda ihracatın çok önemli bir yeri vardır.

1979'da 2.2 milyar dolar, 1983'te 5.7 milyar dolar olan ihracatımız 1987'de 9 milyar doları geçecektir. 1979'da ihracatın %35'i sanayi ürünleri iken, 1987'de bu oran %80'e çıkmıştır. 1992 yılı ihracat hedefimiz 20 milyar dolara ulaşmaktır.

İhracatımızın geliştirilmesi için uygulamaya koyduğumuz tedbirler şunlardır:

- İhracatta iç ve özellikle dış finansman kaynaklarını arttırıcı, ihracatı kolaylaştırıcı tedbirlere ağırlık verilmiştir.
- Dış pazarlar hakkında bilgilerin sağlam ve sür'atli bir şekilde temini ve ihracatçıya aktarılması için gerekli sistem güçlendirilmiş, ticaret müşavirlikleri ve dış temsilciliklerimiz Türkiye'nin ekonomik menfaatiyle çok daha yakından ilgilenmeye başlamıştır.
- İhracatçıların dışarıdaki tanıtma ve pazarlama faaliyetleri ile fuarlar desteklenmiş, yurt dışında Türk Ticaret Merkezleri kurulmuştur. Türk Ticaret Merkezleri ve daimi sergiler Avrupa'ya, Amerika'ya, Afrika'ya, Asya'ya, Güney Amerika'ya yaygınlaştırılacaktır.
- İhracatla ilgili ithalât ve hammadde temininden yurtdışına mal çıkışına, ihracat sonrası işlemlerin tamamlanmasına kadar bütün formaliteler en basit hale getirilmiştir.
- Türkiye İhracat ve İthalat Bankası kurulmuştur. Bu banka ihracatçımızın en önemli sıkıntısı olan orta ve uzun vadeli kredi imkânı sağlayacaktır. Bu banka aracılığıyla bütün dünya ülkelerine kredi verilebilecek, peşin para ile Türkiye'den mal almayan ülke ve firmalara vadeli satış yapılabilir.

SOSYAL POLİTİKA

SOSYAL POLİTİKAMIZIN ESASLARI

Kalkınmada asıl hedef sosyal gelişmenin sağlanmasıdır.

Bütün ekonomik gelişmeler sosyal gelişmelerle paralel olarak gitmek mecburiyetindedir.

Hedef olarak sosyal adaletin, fırsat eşitliğinin sağlanması, bölgeler arası gelişmişlik farklarının azaltılması, refahın yaygınlaştırılması, sosyal politikamızın temel unsurlarını meydana getirir.

Sosyal gelişmenin sürekliliği ve gerekli kaynakların artan bir şekilde temini iktisadî gelişme ile yakından ilgilidir. Bu itibarla sosyal ve iktisadî gelişme arasındaki ahengin ve dengenin korunması önemlidir.

SOSYAL GÜVENLİK

Çiftçi, küçük esnaf ve san'atkâr, işçi, memur, emekli, dul ve yetimler ile kimsesizlerin sosyal güvenliğe sahip olmaları; korunmaya muhtaç çocuklar ve yaşlılar ile çalışamayacak derecede malûl ve sakatların yeterli seviyede sosyal yardıma kavuşturulmaları; eğitim ve öğretimde fırsat ve imkân eşitliğinin sağlanması, bütün vatandaşla-

rimizin sağlık hizmetlerinden yararlanmaları sosyal guvenlik anlayişımızın esaslarını meydana getirir

Gonullu sosyal dayanişmayı, bilhassa geleneksel sosyal dayanişma esaslarını ve kuruluşlarını, toplumumuzun temelini teşkil eden aile sistemi içindeki sevgi, şefkat ve saygıdan kaynaklanan tabii sosyal dayanişmayı idame ve teşvik edecek tedbirlerin alınmasını faydalı goruyoruz

Sosyal guvenlik ve sosyal yardım politikamız çalışmamayı teşvik edici değil, muhtaçların korunmalarına, gelişmelerine, yararlı hale gelmelerine yönelik olmuştur

Hiçbir sosyal guvenlik sistemi içerisinde olmayıp muhtaç durumda bulunan vatandaşlarımıza sahip çıkmak maksadıyla ‘‘Sosyal Yardımlaşma ve Dayanişmayı Teşvik Fonu’’ kurulmuş, bu fona bağlı olarak il ve ilçe merkezlerinde 649 vakıf çalışmaya başlamıştır Bu şekilde milyonlarca vatandaşımıza yardım yapılmaktadır

Geçtiğimiz donemde ıftılerimizin sosyal guvenlik kapsamına alınmalarına kademeli olarak başlanmıştır Onumuzdeki donemde bu uygulama butun Turkiye’ye teşmil edilecektir

Çeşitli sosyal guvenlik kuruluşları arasındaki farklılıklar nimet ve kulfet dengesi dikkate alınarak giderilmiş, alınan primler ile yapılan yardımlar arasında uyum sağlanmıştır

‘‘Super emeklilik’’ ile çalışanların daha yuksek emekli maaşı almaları mumkun hale getirilmiştir

Yurt dişında çalışan işçilerimizin sosyal guvenlikleri ile ilgili ikili anlaşmaların yapılmasına ve yapılanların ışlahına gayret gosterilecektir

Almanya’daki işçilerimizin yapı tasarrufu hesaplarını Turkiye’de kullanmaları için Almanya’da ozel bir kanun çıkartılmıştır

AİLE

Aile milletimizin temelidir

Toplum hayatının ahenkli ve sağlam bir şekilde devam ettirilmesinde gençlerimizin yetiştirilmesinde, ahlâkın, millî ve manevî değerlerin korunmasında, aile yapımızın tabîî ve tarihî vasıfları olan, orf ve an'anelerimiz ile perçinleşmiş bulunan, sevgi, saygı, feragat ve fedakârlığın rolü herşeyin üzerindedir. Fert ve millet seviyesinde sosyal güvenliğin ilk ve en önemli teminatı ailedir

KADIN

Kadını toplumumuzun ve aile muessesemizin en önemli unsuru olarak koruyoruz. Kadınlarımızın haklarının korunması ve lâayık oldukları seviyeye çıkarılması, gelişmeye daha fazla katkılarının sağlanması hedefimizdir

EĞİTİM VE ÖĞRETİM

Onumuzdeki dönem eğitim ve öğretim en fazla önem verdiğimiz konulardan biri olacaktır

Geleceğimizin teminatı olan çocuklarımızın ve gençlerimizin modern ve iletî Türkiye idealine, Atatürk ilke ve inkılâplarına bağılı, millî ve ahlâkî değerlerimizi benimsemiş, bilgili, ilmi düşünceye sahip, herkese karşı sevgi, saygı ve musamaha besleyen medenî birer insan olarak yetiştirmelerinin millî eğitimin esası sayarız

Eğitim ve öğretim ferdin ve toplumun maddî ve manevî kalkınmasında, millî ve ahlâkî değerlerin muhafazasında, kültür, san'at ve

medeniyetin gelişmesinde ve geleceğe aktarılmasında, ilmin ve ilmi düşüncenin kazandırılmasında temel rolü oynar. Genel olarak fertlerin ve milletlerin sosyal ve iktisadî seviyeleri eğitim ile doğrudan ilgilidir.

Eğitim ve öğretimde fırsat eşitliğinin sağlanması esastır.

Eğitim ve öğretim devletin başlıca görevleri arasındadır. Ancak devletin koyacağı kaideler içerisinde fertler ve özel kuruluşlar da eğitim ve öğretim hizmetleri yapabilir.

Herkesin yapmakla yükümlü olduğu temel eğitim dışında, sayı, çeşit ve vasıf itibariyle eğitim ve öğretim hizmetleriyle memleketin iktisadi ve sosyal hedefleri arasında irtibat kurulması elzemdir.

Bugün yüksek öğretimde, bir taraftan orta öğrenim mezunlarının açıkta kalmasına sebep olan kapasite yetersizliği, diğer taraftan eğitim ve öğretim ile istihdam ihtiyacı arasındaki uyumsuzluktan kaynaklanan ve yüksek öğrenim yapmış gençlerimizin işsiz kalması sonucunu doğuran bir yapı ile karşı karşıyayız.

Bu itibarla orta öğretimde genel eğitim ağırlığının tadrîcen ve nisbî olarak azaltılmasının, buna mukabil yetenekli ve arzulu gençlerimiz için yüksek öğrenime açık meslekî ve teknik eğitime büyük ağırlık verilmesinin zaruretine inanıyoruz.

Sanayi, tarım ve hizmet sektörlerinde, kısa sürede verimi arttıracak teorik ve uygulamalı kurslar ile yaygın eğitim faaliyetlerine önem verilecektir.

Yabancı dil; meslekî gelişme ve başarının olduğu kadar, dış ticaret, milletlerarası ilişkiler, ilim, san'at ve kültür alış-verişinin de temel aracı haline gelmiştir. Bu yüzden orta ve yüksek öğrenim yapan gençlerimizin asgarî bir yabancı dili iyi derecede öğrenebilmeleri için gerekli bütün tedbirlerin alınması zaruridir.

Halk eğitimine süreklilik kazandırmak için, okul dışı eğitim ve kültür faaliyetlerinin geliştirilmesi, radyo ve televizyon müessir bir şekilde faydalanılması için gereken yatırımları tamamlayacağız.

- Öğretmenlerin meslek içi eğitimine önem verilerek, devamlı gelişmeleri sağlanacaktır.
- Çok kanallı eğitim televizyonu, öğrenci ve öğretmenlerin eğitim ve öğretiminde yardımcı ve hızlandırıcı bir araç olarak kullanılacaktır. Bu projenin altyapı yatırımları kısmen başlatılmıştır.
- Bilgisayarlı, göze ve kulağa hitabeden modern eğitim sistemleri okullarımızın en önemli eğitim araçları haline getirilecek, eğitim ve öğretimde kullanılan bilgisayar miktarı bir milyonu geçecektir.
- Ders kitaplarının çağdaş eğitim seviyesine uygun olarak hazırlanması için her türlü tedbir alınacaktır.
- İlk ve orta öğretimde ikili öğrenimin kaldırılması, sınıflardaki öğrenci sayısının azaltılması gayemizdir.
- Başlatılan meslekî eğitim sonucunda bir yıl gibi kısa zamanda 100 bine yakın çırak sosyal güvenlik kapsamına alınmıştır. Önümüzdeki devrede bir milyona yakın çırak ve meslek okulu öğrencisinin, hem sosyal güvenlik kapsamına alınmaları hem ek bir gelir temin etmeleri hedef alınmıştır. Çıraklık eğitim merkezleri 57'den 150'ye çıkarılmış, önümüzdeki dönemde 300 merkez öngörülmektedir. Kaliteli işgücü yetiştirmeye seferberliği devam edecektir.
- Yüksek öğretim kuruluşlarımızda müsbet ilimler, sosyal ve manevî ilimler ile birlikte teorik ve uygulamalı araştırma ve geliştirme faaliyetlerine önem verilmesini; bu kuruluşlarımızın sınaî, iktisadî, sosyal ve diğer konularda pratik araştırma ve ge-

liştırmeye yonelmelerini teşvik için gerekli tedbirlerin alınmasını faydalı gormekteyiz

- Bugune kadar yapılan uygulamalar ve sonuçları değerlendirerek, YOK Kanunu gunun şartlarına gore değiştirilecektir

KULTUR VE SAN'AT

Kultur ve san'at milletlerin gelişmesinde başta gelen bir değerler manzumesidir

Kultur ve san'at millî değerlerin korunmasında ve gelişmesinde olduğu kadar, milletlerarası ilişkilerde yakınlaşma ve dayanışmanın temel unsurudur

Milletimizin sosyal ve kulturel hayatında onemli rolü olan edebiyat, musıkı, resim, folklor, sinema ve tiyatronun geliştirilmesi kultur ve san'at politikamızın ana hedefidir

Sanatçının korunması ve san'atı yetiştirilmesi için devletin destek sağlamasını gerekli buluruz

Eski yapı ve eserlerin korunmasını, yaşatılmasını, tarihî ve kulturel mirasımıza saygının tabii bir ifadesi olarak goruruz

Kutüphanelerin zenginleştirilmesi, modern imkân ve araçlarla teçhiz edilmesi, yurt sathına yayılması, okuma zevk ve alişkanlığının teşvik edilmesi zorunludur Telif ve tercume ansiklopedi, bilim ve kultur yayınlarının yaygınlaşması için gerekli tedbir ve teşvikleri alacağız

Türkçemizin yapısını ve guzelliğini zedeleyecek gayretlere izin verilmemesi, ana dilimizin tabii seyir içerisinde gelişmesi gerektiği goruşundeyiz

Telif ücretinden ve tiyatro san'atılarından alınan vergiler %10'a

indirilmiştir. Sinema, Video ve Müzik Eserleri Kanunu çıkarılarak san'atçıların hakları korunmuş, teşkilâtlanmaları ve yeni yapımlar için kredi sağlanmıştır. Muhtaç san'atçılara yardım imkânı getirilmiştir.

- Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın 1984-1987 arasında yayınladığı bilim ve kültür yayınları 1975-1983 arasında yayınlanan kitaplardan hem sayı, hem de toplam baskı olarak daha fazladır. Bilim ve kültür yayınlarının yaygınlaştırılması önümüzdeki yıllarda daha da hızlandırılacaktır.
- Kültürümüzün önemli unsuru olan mutfağımızın kodeksi tamamlanacak, Türk mutfağı dünyada lâyık olduğu yere gelecektir.
- Türkiye'yi cazip bir sinema, video, müzik, kitap üretim ülkesi haline getirmek için gerekli teşvikleri getireceğiz. Dünyaca ünlü sinema ve müzik üretim firmalarının Türkiye'de çalışmaları için gerekli altyapı çalışmalarına başlanacaktır.
- Millî kitap fuarı uygulaması başlatılmış olup, her yıl devam ettirecektir.
- TRT vasıtasıyla sinema, video ve müzik sektörünün finansmanını güçlendireceğiz.
- Kültürümüzün ve san'atımızın dünyada tanıtılması için filmler yapılmasına, yurt dışında sergiler düzenlenmesine devam edilecektir.
- Türk edebiyatını dünyada tanıtmak için yazarlarımızın eserleri yabancı dillerde yayınlanacak, Türk edebiyatı dizileri hazırlanacaktır.
- Gençlerimizin kültür ve san'ata katkılarını teşvik için yarışmalar düzenlenecektir.

SAĞLIK

Vatandaşlarımızın beden ve ruh sağlığının korunması için gerekli tedbirleri almak veya alınmasını temin etmek devletin asli görevleri arasındadır.

Sağlık hizmetlerinden bütün vatandaşlarımızın en iyi şekilde faydalanmasını sağlamak hedefimizdir.

Bu maksatla öngördüğümüz tedbirler ve bir süre önce uygulamaya giren Sağlık Hizmetleri Temel Kanunu şunları amaçlamaktadır:

- Sağlık hizmetleri vasıflı, güvenilir, kolay erişilebilir, formaliteden uzak ve yurda dengeli bir şekilde yayılmış olmalıdır. Doktor ve sağlık personelinin yurdun her köşesinde bulunabilmesinin hizmeti isteksiz hale getiren zorlama yerine, teşvik edici politikalar ile gerçekleştirileceğine inanıyoruz.
- Sağlık hizmetleri bir bütün olarak ele alınacak, toplum sağlığını tehdit eden hastalıklarla daha etkili mücadele için koruyucu hekimliğe önem verilecek, gıda maddelerinde kalite kontrolü daha etkin bir şekilde yapılacak, çevre şartlarının iyileştirilmesi için gerekli tedbirler alınacaktır.
- Hastahane, sağlık ocağı ve sağlık evi sayısı arttırılacak, sağlık tesislerimiz daha modern alet, makina ve araçlarla teçhiz edilmeye devam edilecektir.
- Devlet, S.S.K., Üniversite ve diğer kamu kuruluşlarının hastahaneleri arasında işbirliği imkânlarının arttırılarak, birbirlerini takviye eden bir anlayışla çalışmaları sağlanacak, Devlet ve SSK hastahanelerinin poliklinik ve tedavi yükünü hafifletmek ve hizmet kalitesini daha mükemmele getirebilmek için bu kuruluşlar dışında ve kendi işyerinde çalışan doktor ve diğer sağ-

lık personelinde belirli esaslar dahilinde faydalanılacaktır.

- Sosyal güvenlikle ilgili sağlık, hayat, yaşlılık gibi sigorta sistemlerinin geliştirilmesi için sigorta primlerine vergi muafiyeti getirilecektir. Bütün vatandaşlarımızın sağlık sigortasına kavuşturulmasını, herkesin istediği hastaneden faydalanmasını sağlayacak bir sistemin kurulmasını hedef aldık. Neslin sağlıklı yetiştirilmesi ana gayelerimizden biridir. Ana ve ocuk sağlığı hizmetlerine önem verilmesini, aşı kampanyasının aynı etkinlikle sürdürülmesini, çocuklarımızın iyi beslenmeleri için ucuz il ve gıda maddeleri sağlanması, okullarda süt dağıtımı gibi yardımların yapılmasını sağladık ve sağlamaya devam edeceğiz.
- Yurt çapında bütün vatandaşlarımız için bir sağlık kütüğü oluşturulacak ve her vatandaşa sağlık karnesi verilerek vatandaşlarımızın her birinin sağlık dosyası tutulacaktır. Ayrıca bu sistem içinde vatandaşımıza ilk basamak sağlık hizmeti mahallinde verilecektir.
- İl sanayiinin geliştirilmesi ve rekabetin sağlanması, bütün hayati ilların her zaman kolaylıkla bulunabilmesi için gerekli tedbirleri aldık, kalite kontrolüne ve il kullanımındaki israfın nlenmesine ağırlık verdik ve vermeye devam edeceğiz.
- Devletin yapacağı hizmet ve faaliyetlere ilâveten özel sağlık müesseselerinin kurulmasını teşvik ediyoruz. Bilhassa bu alanda sağlık turizmine de ağırlık vererek ülkemizde en modern sağlık tesislerinin kurulmasına da yardımcı olacağız.
- Heyet raporları ve benzeri gibi, resmi sağlık kuruluşlarındaki doktorlarımızın kısıtlı zamanlarını heba eden, şekli ve genellikle faydasız formaliteler azaltılmış ve azaltılmaya devam edilecektir.

- Doktorların ve yardımcı sağlık personelinin mezuniyet sonrası eğitimi devamlı hale getirilecek, doktorların ve yardımcı sağlık personelinin tıbdaki yenilikleri takip etmeleri sağlanacak ve teşvik edilecektir.
- Teşhis, tedavi ve ameliyatlardaki başarı oranını yükseltmek için izleme, değerlendirme ve başarılı çalışanları ödüllendirme sistemi yürürlüğe konulacaktır. Bu sistem bütün sağlık personeli için geçerli olacak ve bu maksatla hastahaneler tedricen “Sağlık İşletmesi” modeline göre düzenlenip, personel sözleşmeli statüde çalıştırılacaktır.
- Aile hekimliği sistemine geçilerek hastanın kendi doktorunu seçme imkânı getirilecek, böylece gereksiz yere hastahane hastahane dolaşma problemi ortadan kalkacaktır.
- Koruyucu hekimlik hizmetlerinin etkinliğinin artırılması yanında sağlıklı içme suyu ve kanalizasyon yatırımları şehirlerde tamamlattırılacak ve köylere yaygınlaştırılacaktır.
- Memleketimizin ihtiyacı olan aşılardan en modern tekniklerle üretilmesi için gerekli müesseseler kurulmaya başlanmıştır. Buna paralel olarak yeni ihtiyacımız olan modern araç ve gereçlerin ülkemizde yapılabilmesi için her türlü tedbir alınacak ve teşvik sağlanacaktır.
- Yeterli sağlık tesisi bulunmayan bölgelerimiz, sahillerimiz ve hudut kapılarımız için hareketli sağlık ekipleri oluşturulmuştur. Bu ekipler çok sık zaman aralığında veya yılın belli günlerinde bu bölgelerde vatandaşın ayağına giderek sağlık hizmeti vermeye devam edeceklerdir.
- Ambülans hizmetleri, hava ambülanslarının da devreye konmasıyla takviye edilecek ve hızlı servisler mahallî idarelerin de katkısı sağlanarak bütün yurt sathında yaygınlaştırılacaktır.

- Ana çocuk sağlığı ve aile plânlaması çalışmaları bölgelerin özellikleri dikkate alınarak etkin bir şekilde sürdürülecektir.

Bütün bu konuların kanunî altyapısı Sağlık Hizmetleri Temel Kanunu ile hazırlanmış, yönetmelikleri tamamlanmış, hemen uygulamaya geçilebilecektir.

ÇALIŞMA HAYATI

Sendika kurma, toplu sözleşme, grev hakkı ve lokavt hür demokratik nizamda çalışma hayatını düzenleyen temel unsurlardır. Çalışma hayatının adil, istikrarlı bir sistem içinde yürütülmesi sosyal ve iktisadi gelişmede başlıca hedefimizdir. Bu maksatla millî şartlara uygun olarak tedbirler alınacak, gerekli düzenlemeler yapılacaktır.

Millî ekonomimiz yönünden verimliliği ve çalışmayı teşvik edici esasların uygulanması gerekmektedir.

İşçi ve işverenin aynı gaye için çalışması, karşılıklı hak ve görevlerin adil esaslara bağlanması, mücadele ve kavga yerine meseleleri görüşerek anlaşma yolunun tercih edilmesi hedef olmalıdır. Bu hedef istikametinde gayret gösterildiği takdirde, vatanperver ve sağduyulu işçi ve işverenlerimizin iş barışının tesis ve idamesinde ve dolayısıyla sosyal ve iktisadî gelişmemizde daha faydalı olacaklarına inanıyoruz.

Ücretin işe ve verimliliğe göre tesbitini, eşit işe eşit ücret verilmesini sosyal adalet anlayışımızın icabı sayarız.

İşçilerimizin çalışma şartlarının iyileştirilmesini, işçi sağlığı ve iş güvenliği ile ilgili tedbirlerin alınmasını ve bu hususun etkin bir şekilde Devlet denetimine tabi tutulmasını gerekli görmekteyiz.

İşçilerimizin meslekî ve teknik yönden gelişmeleri ve vasıflı işçi yetiştirilmesi bakımından işbaşında eğitim, kurs ve seminerler dü-

zenlenmesi konusunda önemli çalışmalar yapılmış ve devam etmektedir.

Yurt dışındaki işçilerimizin ekonomik ve sosyal problemlerinin çözümü, her çeşit hak ve menfaatlerinin korunması, yurt dışında büyüyen çocuklarımızın ahlâk, örf ve adetlerimize, vatan ve milletimize bağlılıklarının korunması ve geliştirilmesi için çalışmayı önemli bir görev telâkki ediyoruz.

GENÇLİK

Gençliğimizi bilgili, vatan ve milletin birlik ve bütünlüğünü müdrik, örf ve an'anelerimize saygılı, herkese karşı sevgi, saygı ve müsamaha besleyen, Atatürk ilke ve inkılâplarına bağlı medenî birer insan olarak yetiştirmeliyiz.

Gençlerimizin ruh, fikir ve beden yönünden mükemmel şekilde gelişmelerini sağlamak hedefimizdir. Bu maksatla formal eğitim ve öğretime ilâveten, okul içinde ve okul dışında fikir, kültür ve san'at, spor ve folklor faaliyetlerinin yapılmasına imkân verecek modern tesislerin kurulması öncelik taşımaktadır.

Orta ve yüksek öğrenim yapmış gençlerimizin meslek hayatına irtibakının kolaylaştırılması ve başarılarının arttırılması için önceden çalışma ve tatbikat imkânlarına kavuşturulmaları önemlidir.

Çıraklık ve Mesleki Eğitimi Kanunu bu açıdan daha ilk yılında 100 bine yakın gence hizmet götürmeye başlamıştır.

Burs ve yurt şartlarının iyileştirilmesi, gençliğin tatil zamanlarını en faydalı şekilde değerlendirmelerini sağlayıcı imkân ve faaliyetlerin desteklenmesi için çok önemli adımlar attık.

Yurtların yatak kapasitesi iki misline çıkarılmıştır. Bugün dar ge-

lirli her aile çocuğuna burs bulabilmektedir. 649 yerde kurulan Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları da kabiliyetli gençlere burs vermeye başlamışlardır.

- Gençliğimizi ülkeyi ağaçlandırma çalışmalarında da seferber etmek düşüncesindeyiz. Bu sayede ülke ağaçlandırılacak, pek çok gencimize iş bulunacaktır.

SPOR

Disiplinli, zorluklara dayanıklı, kötü alışkanlıklardan arınmış, sağlıklı bir toplumun oluşmasında spor faaliyetleri önemli bir unsurdur.

- Türkiye’de ilk defa spor Anayasa teminatı altına alınmıştır. Bu nedenle **ANAVATAN PARTİSİ** spora büyük ehemmiyet verdiğini, geçici değil, kalıcı ve köklü tedbirlerle Türk Sporunu geliştireceğini açık ve seçik bir şekilde ilân etmiştir. Bu amaçla yepyeni bir spor kanunu hazırlanarak yürürlüğe konulmuştur.
- Beden Terbiyesi ve Spor Genel Müdürlüğünün illerden sonra ilçelerde de teşkilâtlanması ve spor hizmetlerinin yaygınlaştırılması yoluna gidilmiştir.
- Spor idarecisi, antrenör, monitör, spor elemanları ve hakem yetiştirmek için Sporcu Sağlık Merkezleri, Sporcu Eğitim Merkezleri açma imkânları sağlanmıştır.
- Başarılı sporcular ile bunları çalıştıranların ödüllendirilmesi, ayni ve nakdi yardım yapılması imkân dahiline sokulmuştur.
- Spor müsabaka ve gösterilerinin vergi, resim ve harçtan muaf olacağı esası getirilmiş, böylece spor kulüplerinin müsabaka hasılatında artışlar sağlanmıştır.

- Profesyonellik bu kanuna konarak profesyonel spora ilk kez hukuki dayanak sağlanmıştır.
- Spor kulüplerine aynî ve nakdî yardım yapılabileceği hükme bağlanmıştır.
- Profesyonel sporcular ile millî takım sporcularının Sosyal Sigortalar Kanunu yanında ek olarak özel sigorta sistemine göre de sigortalanmaları imkânı getirilmiş ve yürürlüğe konmuştur.
- Memur ve işçi sayısı 500'den fazla olan kurum ve kuruluşların spor tesisi yapacakları kanunda yer almış ve bu hüküm bir müeyyideye bağlanmıştır. Bu suretle ülkemiz daha çok spor tesisine kavuşacaktır.
- İhtiyaç duyulan dallarda yeteri kadar yerli ve yabancı uzman ve antrenörün sözleşmeli olarak çalışmasına imkân sağlanmıştır.
- Bu konuda beden eğitimi öğretmenlerinin resmî mesailerı dışında ücretli olarak antrenörlük, uzmanlık ve danışmanlık yapabilmeleri imkânı getirilmiştir.
- Okullar ve üniversitelerin sporda daha aktif olabilmeleri için uygun zemin hazırlanarak okullar ile teşkilât arasında bir köprü kurulmuştur.
- 1983 yılında ülkemizde 980 spor tesisi mevcutken, 1984 yılından bugüne kadar 122 spor tesisi hizmete girmiştir. Cumhuriyet kurulduğu günden 1983 yılına kadar 19 milyon m² olan spor tesisi alanına 16 milyon m²'lik bir alan daha ilâve edilmiştir.
- Türk Sporunu Teşvik Fonu ihdas edilmiş, bu kaynağın %80'i semt spor sahalarına, çocuk bahçelerine ve kitle sporunu özendirici yerlere harcanmıştır.

- Eskiden sadece futbolda kullanılan Futbol Federasyonu Fonu kaldırılarak bütün federasyonlara hitap edecek hale getirilmiştir.
- Spor malzemeleri imalatı teşvik edilmiş, sporcularımızın dünya standartlarına uygun malzemelerle yarışmalara katılmaları sağlanmıştır. Yurt içinde üretilmeyen veya üretimi ekonomik olmayan spor malzemelerinin ithalı kolaylaştırılmıştır
- Önümüzdeki dönemde sporcu yetiştirme seferberliği başlatılacak, ilköğretim seviyesinden kabiliyetli ve kapasiteli çocuklar ve gençler araştırılıp, desteklenecektir.

ŞEHİRLEŞME

Şehirler toplumun aynasıdır. Bir ülkenin gelişmişlik seviyesi şehirlerinin düzenli ve plânlı oluşu ile ölçülür. Ülkemizi medeniyetin zirvesinde görmek isteyen partimiz, şehirlerimizin ve şehirlilarımızın meselesine büyük önem vermektedir

İktisadî ve sosyal yapımızdaki gelişmeler ve nüfus artışı sebebiyle, köyden şehre akımın devam edeceği muhakkaktır. Ancak, şehirleşme politikamız büyük şehirlerimizi daha da büyütmek değil, yurt sathına dengeli bir şekilde yayılmış, kendi kendine yeterli, orta büyüklükteki şehirlerimizi geliştirmek hedefini esas alacaktır

- Belediyeler şehirleşme hizmetlerinin ifasında ana kuruluşlardır. Muesir, sür'atli ve verimli şekilde hizmet verebilmeleri için, belediyeler geçmiş dönemler ile mukayese edilmesi dahi mümkün olmayan imkân ve kaynaklara kavuşturulmuş ve bunları en iyi şekilde kullanılmasını sağlayacak yetkilerle donatılmıştır. Belediyeleri onumuzdeki dönemde daha da fazla destek-

lemek düşüncesindeyiz.

- İmar plânlarının kısa sürede tamamlanmasını ve bunların müessir ve disiplinli bir şekilde uygulanmasını sağlayan bir sistemin kurulması sağlanmıştır.
- Altyapı, belediye, asayiş ve güvenlik hizmetleri ile birlikte sosyal hizmetler, şehirleşme hızına paralel olarak sür'atle büyüyen ve bu yüzden de sür'atle çözüm getirmeye çalıştığımız hizmet alanlarıdır.

KONUT

Ailede huzur ve mutluluğun ilk şartı sıcak bir yuvadır. Refahın yaygınlaşmasında, sosyal adalet ve sosyal güvenliğin temininde en önemli unsurların başında konut gelir.

ANAVATAN iktidarı döneminde her çeşit imkân ve kaynak konut yapımı için seferber edilmiştir.

- Konut yapımında temel sorun finansmandır. İktidarımızın hemen başlangıcında kurduğumuz Toplu Konut Fonu'ndan bugüne kadar yapılan ve yapılmakta olan konut sayısı 600 bindir. Daha önce kaçakçıya giden paralar şimdi ortadireğin yuvasına ucuz kredi kaynağı olmuştur. Konut edindirme yardımı ile düşük gelirlinin bile konut sahibi olabilmesi mümkündür.
- Konut altyapısı yeni bir anlayışla ele alınmış, konutun bitmesinden çok sonra önemli israf ve kayıplarla tamamlanan altyapı yerine, konutla birlikte devreye giren ve altyapı programı uygulaması başlatılmış ve bunun için tedbirler ve teşvikler getirilmiştir.
- Büyük, pahalı , kullanışsız konuttan kaçınılması, konut yapı-

mında azami tasarrufun sağlanması zorunludur. Bu itibarla daha kullanışlı ve daha ekonomik bırımlerin teşvikine önem verilmiştir.

- Başta vatandaşlarımızın konut sahibi olmasını teşvik etmek, bunun yanında kiralamayı da kolaylaştırmak üzere, konut alım-satımı ve kira gelirleri ile ilgili vergiler sayıca ve nisbet olarak azaltılmış ve bazı vergiler kaldırılmıştır.
- Konut yapımını güçleştiren ve geciktiren formalitelerin basitleştirilmesi ve imar plânlarının sür'atle tamamlanması şarttır. Bu maksatla inşaat izninden iskâna kadar bütün formaliteler gözden geçirilmiş, gerekli düzenlemeler yapılmış, İmar Kanunu yeniden düzenlenmiş, belediyelerin karar verme yetkisi artırılmıştır.
- Önümüzdeki dönem toplu konut uygulaması bütün hızıyla devam ettirilecek, arsa üretimine ağırlık verilecektir.
- Köylerimizde de ferdi ve toplu konut uygulamasına geçilecek, sağlam ve modern konutlar yapılmaya başlanacaktır.

ÇEVRE SORUNLARI

Çevre sorunlarının ana sebebi hızlı ve dengesiz şehirleşme ve sanayi tesislerinin belirli bölgelerde aşırı yoğunlaşması sonucunda tabii dengenin bozulmasıdır. Bu konuda gerçekleştirdiğimiz tedbirler aşağıdadır:

Başta Ankara olmak üzere, hava kirliliğinin sağlık yönünden ciddi tehlike teşkil ettiği şehirlerimizde acil ve sür'atli tedbirlerin alınması gerekmekte idi. Bu maksatla:

- Kısa vadede hava kirliliğini azaltmak için yurtiçi kömür üreti-

minin arttırılması yanında, kaliteli kömür de ithal edilmiştir.

- Orta ve uzun vadede daha köklü ve kalıcı çözümlerin getirilmesi için proje ve uygulama çalışmaları devam etmektedir. İstanbul ve Ankara'nın Sovyet tabii gazı ile ısıtılması projeleri sürdürülmektedir.
- Marmara Denizi, Haliç, İzmit ve İzmir Körfezleri gibi su kirlenmesinin aşırı olduğu yerlerde uygulanan tedbirlerden müsbet sonuçlar alınmaya başlanmıştır.

Ayrıca;

- Mevcut sanayi tesislerinin tasfiye işlemlerine titizlikle uymalarını sağlamak ve tesis dışına zararlı artık maddeleri atmalarına engel olmak için tasfiye tesisleri kurulmaktadır.
- Bu bölgelerdeki sanayileşme hızı azaltılmaya başlanmıştır. Yeni ve tevsî yatırımlarda sanayileşmenin diğer bölgelere kaymasını teşvik edecek tedbirler sanayiî yurt sathına dengeli yayılmasını da sağlamaktadır.
- Tabii güzelliklerin korunmasına ve gelişmesine büyük önem verilmelidir. Teknik ve ekonomik şartlar sonucu, bazı tesislerin deniz, göl veya nehir kıyısında kurulması zaruri olduğu halde kirlenmeyi önleyici tedbirlere uyulması sağlanacaktır.
- İçme ve kullanma suyunda insan sağlığının gerektirdiği şartların temini, kanalizasyon tesislerinin yeterli hale getirilmesi çalışmalarına büyük hız verilmiştir. Bütün il merkezlerimizin içme suyu ve kanalizasyon çalışmaları başlatılmış, bir kısmı tamamlanmış, diğerleri de önümüzdeki devrede bitirilecektir.
- Çevre kirlenmesini önlemek amacıyla hem kıyılarımız, hem de sanayi bölgelerimiz denetlenecek, çevre kirlетici teknolojilerin yatırımları, daha yatırım safhasında çevreyi etkilemeyecek şekilde yönlendirilecektir.

KAMU İDARESİ

KAMU İDARESİNİN ESASLARI

Kamu hizmetlerinin düzenli, sür'atli etkili, verimli ve ekonomik bir şekilde yürütülmesi, kamu idaresinin temel prensibidir. Hedefimiz, kamu hizmetlerinin vatandaşa en iyi şekilde götürülmesini sağlamaktır.

Kamu idaresinin etkinliğini arttırmak maksadıyla iktidarımızdan önce yapılan çalışmalarda, meselenin gerçek sebeplerine inilmediği için başarılı olunamamıştır.

Vatandaşa sunulacak hizmetlerin etkili ve verimli olması, kamu idaresinin sür'atle karar alabilmesine, basit ve formalitelerden uzak bir şekilde çalışabilmesine bağlıdır. Bunun esasını devletin memuruna, memurun vatandaşa itimadı teşkil eder. Kamu idaresinde itimat esas, şüphe istisnâî olmalıdır.

Yetki, görev ve sorumluluk dengesinin kamu hizmetinin gereklerine uygun olması şarttır.

İktisadî politikaya paralel olarak, kamu sektöründe çalışanların sayısının artırılması yerine, memurların daha seçkin olmaları ve tatkâr ücret almaları sağlanacaktır.

İDARİ REFORM

İktidarımız döneminde bu esaslardan hareketle, kamu idaresi bütünüyle gözden geçirilmiş, köklü şekilde değiştirilmiş ve bürokratik işlemler her kademede asgarîye indirilerek bir İDARİ REFORM gerçekleştirilmiştir.

- İlk seçim beyannamesinde vaadettiğimiz gibi, merkezi idarenin daha etkili bir şekilde çalışmasını sağlayacak bakanlıkların sayısının azaltılması icraatını hükümetin kurulmasıyla birlikte gerçekleştirdik. Cumhuriyet tarihimizde ilk defa bir hükümet bakanlıkların sayısını bu ölçüde azaltabilme cesaretini göstermiştir. Bu operasyonla, idarenin etkin ve verimli şekilde yürütülmesi konusunda önemli bir reform yapılmıştır.

İdari reform uygulaması sonucunda;

- 1983 Seçim Beyannamemizde vaadedilen, kamu idaresinde değişik birimler tarafından aynı maksada dönük olarak yürütülen hizmetlerin bir arada toplanması, yetki ve sorumlulukların dağınıklıktan kurtarılarak teşkilâtlanmada sadeleşmeye gidilmesi, bakanlık ve her seviyede teşkilât sayısının birleştirilerek asgarîye indirilmesi sağlanmıştır.
- Hiyerarşik kademeler ve birimler belli bir esasa bağlanmış, hiyerarşik kademe sayısı yarıya indirilerek işlemlere hız kazandırılmıştır.
- Bakanlıklar ve kamu kuruluşları görev ve hizmet alanlarına göre birleştirilmiştir.
- Bu sistem koordinasyon ihtiyacını asgarîye indirmiştir.
- Görev ve sorumluluklar açık ve net bir şekilde belirtilerek kâğıt yerine iş üretecek bir sistem getirilmiştir.
- En önemlisi de, yaptığımız çalışmalarda, “İdarenin millete hizmet için var olduğu” prensibinden hareket etmemizdir. Devlet, millet için vardır, milletin emrindedir. Bu bakımdan idare-

yi yeniden düzenleme çalışmalarımızda, demokrasiyi geliştirecek ve kökleştirecek prensiplere ağırlık verilmiştir.

İdari reform çalışmaları çerçevesinde bir KADRO REFORMU uygulaması da başarılmıştır. Bu düzenleme sonucunda, devletimiz ilk defa kadrolarına, kısaca memuruna sahip çıkabilmiştir. Bu reform sayesinde;

- Devletin kadroları tesbit edilerek kanuna bağlanmış,
- kadro unvan standardizasyonu geliştirilerek, 8000'den fazla kadro unvanı 900'e indirilmiş ve basitleştirilmiş,
- Bürokraside kadrolar yardımıyla hiyerarşik kademeler merkezde ondörtten yediye, taşrada yirmiden on'a düşürülmüş,
- Kamu idaresinde yönetici sayısı 18 binden 8 bine indirilerek, hizmetlerde sür'at ve kadrolarda tasarruf sağlanmış, bu icraat sırasında memurların özlük hakları aynen korunmuş,
- Kadro tesbit ve talepleri, iş analizi ve ölçümlerine dayandırılmış, keyfi kadrolaşmaya son verilmiş ve yeni kadroların ancak kanunla alınabileceği esası getirilmiştir. Yani, adama iş bulmak yerine, işe göre adam bulmak zihniyeti yerleştirilmiştir. bu suretle kaynak israfının da önüne geçilmiştir.
- Merkezden taşraya kadro aktarılması kolaylaştırılarak, hizmetin vatandaşın ayağına götürülmesinin şartları hazırlanmıştır.

Hükümetimiz döneminde gerçekleştirdiğimiz "PERSONEL REFORMU" ile dinamik bir personel rejiminin temellerini attık. Bu reformla;

- Kamu personelinin idarî, malî ve sosyal statüleri yeniden düzenlenmiştir. Tikanıklıklar giderilerek yeni haklar sağlanmıştır.
- Yeni sicil ve ödüllendirme sistemi ile, personel rejimimizde ilk olarak çalışanla çalışmayanın ayırdedilebileceği dinamik bir

sistem gerçekleştirilmiştir.

- Başta yargı mensupları olmak üzere, öğretmenler, sağlık personeli, teknik personel, din görevlileri, silâhlı kuvvetler mensupları, mülkî idreciler ve emniyet mensupları gibi birçok kamu personeline ilâve malî imkânlar sağlanmıştır.
- Kamu personelinin ekonomik refahı üzerinde önemle durulmuş ve bütçe imkânları çerçevesinde enflasyon oranının üstünde malî durumlarının iyileştirilmesine çalışılmıştır.

MAHALLÎ İDARELER konusunda da çok büyük hamleler yaptık. Mahallî idarelere iktidara geldiğimiz günden itibaren önem ve ağırlık verdik.

- Mahallî idareleri, görülmemiş ölçüde malî imkânlarla kavuşturduk. Bu imkânların kullanılmasıyla Türkiye'mizin çehresi değişti. Şehirlerimiz, kasabalarımız tanınmayacak şekilde güzelleşti, imar edildi. Parklar, bahçeler, spor tesisleri, ısı ısı sokaklar, alt yapı yatırımları, köylere kadar uzanmaya başlayan kanalizasyon şebekeleri ve gelecek yüzyıla göre plânlanan belgeler, hep hükümet icraatımızın sonuçlarıdır.
- Mahallî idarelerin yetkilerini arttırdık. Çeşitli mevzuat düzenlemeleri ile mahalli idarelere çalışma serbestisi sağladık. Böylece mahallî hizmetlerin vatandaşın ihtiyaçlarına arzı süratlendi ve kolaylaştı.
- Mahallî idareleri güçlendirerek demokrasinin en küçük birimlere kadar uzanmasını ve bir hayat tarzı olarak yerleşmesini sağladık. Halkımız iradesi ile verilen hizmet arasındaki bağlantıyı en iyi şekilde gördü.
- İl Özel İdaresi Kanunu ile idarî modelimizde gerçek bir reform yaptık. Mahalline götürülen hizmetlerin mahallinde tesbitini ve harcanmasını sağlayan bu uygulama ile, Türk idare sistemi aşı-

rı merkeziyetçi yapısından kurtarılarak, hizmetin vatandaşın ayağına götürülmesi prensibi gerçekleştirilmiş oldu.

- Çok sayıda yeni ilçeler kurularak hizmetlerin dağılımında kolaylık ve etkinlik sağlandı.
- Büyük şehir belediye idaresini kurduk ve büyük şehirlerdeki problemlerin çözülmesine ayrı bir önem ve ağırlık verdik.

Kısaca, çok kısa zamanda İdari Reform gerçekleştirerek Türk Devlet Teşkilâtını ve kamu idaresini kökünden değiştirdik. Kurduğumuz sistem, bugün OECD ülkeleri içerisinde örnek olarak gösterilmektedir. Önümüzdeki devrede gerekli küçük düzeltmeler de yapılarak kamu hizmetlerinin en verimli şekilde yerine getirilmesi hedef alınacaktır.

Kamu İdaresinde Yeni Hedefler...

- Merkezden taşraya hizmet, görev ve kadro akışı hızlandırılacaktır.
- Merkezi idarenin taşra teşkilâtı yeniden düzenlenecektir.
- Daha önce ilçe yapılan 103 yere ilâveten, 100 civarında kasaba ilçe yapılacaktır. Türkiye'nin büyümesine ve gelişmesine paralel olarak, belediye hizmetlerinin daha iyi hale gelmesi bakımından büyükşehir sayısı belirli esaslar dahilinde arttırılacak, mülkî idarelerin taksimatı gözden geçirilecektir.
- İl Özel İdaresi Kanunu çerçevesinde, merkezi plânlama hizmetleri sektör ve büyük proje bazını geçmiyecek şekilde düzenlenecektir.
- Belediye ve Köy Kanunları değiştirilerek mahalli idarenin daha da güçlenmesi temin edilecektir.
- Kamu personeli için yeni mali ve sosyal imkânlar getirilecek; bu maksatla katsayı, derece ve gösterge rakamları ile yan öde-

meler kamu personeli lehine değiştirilecektir.

- Hedefimiz daha az sayıda kamu personeline daha fazla mali imkân sağlamaktır. Gelecek dönemde kamu personelinin sayısı, herhangi bir zorlamaya gidilmeden azaltılarak ücret ve maaşları arttırılacaktır.
- Teftiş ve denetim sistemi yeni bir anlayışla düzenlenecektir. Yeni sistemde, inisiyatif, yetki ve kararlılık teşvik edilecek, buna mukabil yolsuzluk, rüşvet ve usulsüzlükle etkili bir mücadeleye girişilecektir.

Hukuk ve Adalet Reformu...

Türk hukuk ve adalet sistemini değiştirecek reformları da biz başlattık.

- Yıllardır değiştirilemeyen usul kanunlarını ve birçok temel kanunu değiştirerek adalet sisteminde ferahlık sağladık.
- İnfaz Kanunu'nda yaptığımız değişiklikle af meselesini sistematik bir şekilde hallederek, toplumda yara açmadan cezaların indirimine gittik ve pek çok kişiyi tahliye ettik.
- Pişmanlık Kanunu ile terörizmin önlenmesinde ileri bir adım attık.
- Onbinden fazla kanunu değerlendirip ayıklayarak binin altında tek metin halinde değerlendirilmesi çalışmasını bitirerek Hukuk Reformu programının ilk safhasının tamamlanmasını gerçekleştirdik.

Önümüzdeki dönemde:

- İhtilâfsız, barışçı bir toplum meydana getirebilmek için hukuk ve ceza sistemi değiştirilecek, ihtilâfların adalet mekanizmasına gidilmeden halledilmesi için gerekli tedbirler alınacaktır.
- Adliye sistemi yeniden düzenlenerek, basitleştirilecektir.

- Medenî Kanun ve Ceza Kanunu gibi temel kanunlar, çağ atlayan Türkiye'nin yapısına uygun hale getirilecek şekilde değiştirilecektir.
- Kanunların sayısını onikibinden sekizyüze indiren Hukuk Reformu çalışması bitmiş olup, uygulamaya konulacak, bundan sonraki safhada mevzuatın sadeleştirilmesi, modernleştirilmesi ve basitleştirilmesi sağlanacaktır.

Gelecek dönemde kamu idaresinde ve hukuk sisteminde gerçekleştirilecek reformlarla;

- Millet hakimiyetini demokratik düzenin esası haline getirebilmek, milli iradeyi devlet idaresine gerçek anlamıyla yansıtmak için yetkilerin seçilmiş organlarda olması hedefimizdir. Bu maksatla Anayasa ve kanunlarda gerekli düzenlemeler yapılacaktır.
- Türk idare ve hukuk sistemi, daha sür'atli, etkili, verimli ve ekonomik hale getirilecektir.
- Pek çok işlem bilgisayarla otomatik yapılacak, vatandaş devlet kapısında beklemeyecektir.
- Hizmet vatandaşın ayağına götürülecek, en basit ihtiyaçlar için Ankara'ya gelinmeyecektir.
- Türk toplumu daha az ihtilâflı ve daha çok sevgi dolu bir toplum olacaktır.
- Mahkemelerdeki dava dosyaları, masalardaki resmî evrak azalacak, kâğıt yerine daha fazla iş üretilecektir.

BÜROKRASI

Bürokratik işlemler tarihî seyir içerisinde dikkatle incelendiğinde, kaidelerin şüpheli, güvensizliği esas aldığı görülmektedir. Kaideler bir iki istisnâî durumun doğuracağı sakıncaları önlemek için herkesi sıkıntıya sokacak şekilde düzenlenmişti. Bu itibarla temel fel-

sefede değişiklik yapılması, mevzuatın hazırlanışında ve uygulamada herkesin dürüst ve namuslu olduğu noktai nazarından hareket edilmesi gerekmektedir.

ANAVATAN PARTİSİ bürokrasinin devamlı olarak azaltılmasında memura ve vatandaşı itimadı esas almaktadır.

Bürokrasinin azaltılması ve kamu hizmetlerinde etkinliğin artırılması için uyguladığımız ve uygulamaya devam edeceğimiz tedbirler şunlardır:

- Devletin vatandaş ile ilişkilerinde itimat esastır. Vatandaşın devletine daha fazla güven duyması için, devletin memuru-na, memurun vatandaşı itimat etmesi şarttır. Sistemin ıslahı için şüphe ve güvensizliğe dayanan yaklaşım yerine, BEYANA GÜVEN esas alınmakta, aksi görüldüğü takdirde müeyyide uygulanmaktadır.
- Bürokratik işlemleri kısa zamanda asgarîye indirmek maksadıyle genel bir yetki kanunu çıkarılmış, çeşitli işlemleri birbiriyle ahenkleştirmek ve yeni formalitelerin doğmasını önlemek için Başbakanlıkta bir birim teşkil edilmiştir. Bürokratik işlemlerin en fazla ve en gereksiz olduğu alanlardan başlamak üzere ilgili kanun, tüzük, kararname, yönetmelik ve tebliğlerde gerekli değişiklikler yapılmıştır. Memurlarımızın yıllardan beri alışageldikleri bürokratik zihniyeti terkederek, yeni sisteme kolaylıkla intibak edebilmeleri için eğitici çalışmalar yapılmıştır.
- Devlet idaresi yetki ve sorumluluğun ahenkli bir şekilde paylaşıldığı bir karar ve uygulama sistemi içerisinde başarılı olabilir. Kararların daima en üst noktalarda teşekkül ettiği bir sevk ve idare sisteminin etkili ve verimli olması düşünülemez. Bu itibarla Bakanlar Kurulu kararları doğrudan Hükümet sorumluluğunu gerektiren hallere inhisar ettirelerek, sadece ilgili

ve sorumlu bakanlar ile Başbakanın imzalayacağı ikili veya üçlü karar mekanizması geliştirilecektir. Aynı anlayışla bakan onayı asgariye indirilerek, konuların önemine göre müsteşar, genel müdür, daire başkanı ve diğer seviyelerde sonuçlandırılmasını sağlamak üzere yetki ve sorumluluklar yeniden tesbit edilecek, taşra kuruluşlarının yetkileri arttırılacaktır.

- Son dört yılda nüfus işleri, adalet, emniyet, millî eğitim, vergi idaresi ve daha pek çok kamu kuruluşu bilgisayara geçmiştir. Bunun sonucu işlemler hızlanmış, bekleme süreleri tamamen kalkmış veya büyük ölçüde azaltılmıştır. Önümüzdeki dönemde vergi idaresi tamamen bilgisayara geçecek, bütün bakanlıklarda etkili ve verimli çalışacak şekilde bilgisayar yardımıyla otomasyon projeleri başlatılacaktır.
- Ehliyet, pasaport, nüfus dahil çok çeşitli alanlarda bürokratik işlemler, formaliteler basitleştirilmiştir.
- Bürokrasi, kırtasiyecilik ve formalitelerle mücadele programına devam edilecek, bu konuda kamu personelinin eğitilmesi ve programın vatandaşa tanıtılması sağlanacaktır.

HUZUR ve GÜVEN

Ülkede huzur ve güvenin temini, vatandaşın can ve mal emniyetinin sağlanması devletin ilk ve asıl görevidir. Bu görev yerine getirilmeden devletin varlığından bahsedilemez.

Huzur ve güvenin sağlam ve kalıcı temellere oturtulması, siyasî, iktisadî ve sosyal politikaların bir bütünlük içinde uygulanmasına, birbiriyle ahenkli, dengeli yürütülmesine bağlıdır.

Huzur ve güvenin bedeli demokratik nizamdan, insan hak ve hürriyetlerinden vazgeçmek değildir.

Son otuz yıllık tecrübeler göstermiştir ki, devlet otoritesinin zayıflaması, ülke ekonomisinin kötüye gitmesi, sosyal dengesizliklerin artması, huzur ve güvenin bozulmasında ana sebepleri teşkil etmiştir.

Huzur ve güveni sarsan olayların başında anarşi ve terör gelmektedir. Anarşi ve terör basit bir zabıta olayı değildir, devlete karşı gelme olayıdır. Bu yüzden de devletin bütün organlarının ortak sorumluluğu altındadır. Yasama, yürütme ve yargı organlarının; iktidarıyla, muhalefetiyle, bütün siyasi partilerin; işçisiyle, işvereniyle, esnafıyla, çiftçisiyle milletin bütün fertlerinin üzerine düşen görevler vardır.

Anarşi ve terörün yayılışı devletin iktisadî gücü ile ters orantılıdır. Ülkede ekonomik istikrarın bozulduğu dönemlerde anarşik olaylarda büyük bir sıçrama ve gelişme görülmektedir. Aşırı enflasyonun, yokluk ve kıtlıkların, işsizliğin hakim olduğu bir ortam demokratik rejimin tartışılmasına, komünizme, aşırı cereyanlara, bölücülüğe, anarşi ve teröre çıkartılmış en güzel davetiyedir. Demokratik rejimi, insan hak ve hürriyetlerini korumanın, sosyal dengesizlikleri gidermenin temel şartı ülkenin iktisaden güçlü olmasıdır.

Huzur ve güvenin sağlanmasında aldığımız ve öngördüğümüz başlıca tedbirler şunlardır:

- Bölgeler arası gelişmişlik farklarının asgariye indirilmesi amacıyla, başta DOĞU ve GÜNEYDOĞU olmak üzere kalkınmada öncelikli yörelerin geliştirilmesine büyük önem verilmektedir.
- Son iki yılda işsizlik mutlak ve nisbi olarak azalmaya başlamıştır. İşsizlik meselesinin çözümü ile ilgili politika ve tedbirlere devam edilecektir.
- Orta direğin güçlendirilmesini, zaman içerisinde millî gelirin

daha adil dağılımını sağlamak temel politikamızdır.

- Çocuklarımızı ve gençlerimizi, millî ve ahlâkî değerlerimizi benimsemiş, Atatürk ilke ve inkılâplarına bağlı, bilgili; Türkiye'nin meselelerinin ancak millî birlik ve dayanışma ile, ilmi ve akılcı yaklaşımlarla, gayret ve fedakârlıkla çözülebileceğine inanan; herkese karşı sevgi, saygı ve müsamaha besleyen medenî birer insan olarak yetiştirmeliyiz. İnsanın yetiştirilmesi için yapılan harcamaları en verimli yatırım sayan **ANAVATAN PARTİSİ** eğitim ve öğretime büyük önem vermektedir.
- Anarşi, terör, bölücülük ve aşırı cereyanlarla sürekli ve etkili bir şekilde mücadele edilmektedir. Bunun için güvenlik kuvvetlerimizin kadrosu arttırılarak modern imkân ve araçlarla donatılmış, eğitim ve öğretime ağırlık verilerek, ücret ve sosyal imkânları hizmetin önemine uygun bir seviyeye çıkarılmıştır.
- İktidar dönemimizde, sıkıyönetim tedricî bir şekilde bütün illerde kaldırılmıştır.
- Güneydoğu Anadolu'daki birkaç ilimiz dışında ülkede huzur ve güven sağlanmıştır. Anarşik faaliyetlerin devam ettiği bu illerimizde ise bölge valiliği tesis edilerek emniyet ve güvenlik kuvvetlerinin ahenk ve uyum içerisinde çalışmaları temin edilmiştir. Bölge valiliğine önemli yetkiler verilerek, hadiselelerin üzerine ciddiyetle gidilmiştir.
- Emniyet ve asayişin tesisi için toplumun ihtiyaç duyduğu kanunî düzenlemeler yapılmıştır.

MİLLÎ SAVUNMA

Jeopolitik şartlar dolayısıyla, Türkiye'mizin her hâl ve şart altında savunmasının yapılabilmesi ve barışın sürekliliğinin temin edilebilmesi için, millî ve tarihî geleneğimiz olan disiplinli ve kuvvetli bir

ordunun varlığı esastır.

Ordumuzun en mükemmel şekilde eğitilmesi, modern silâh, araç ve gereçlerle teçhiz edilmesi ve güçlendirilmesi maksadıyla gerekli imkânların sağlanmasını zorunlu görüyoruz.

Bu maksatla Savunma Sanayiini Geliştirme Fonu'nu kurduk. Bu fon uygulaması sayesinde çeşitli projeler başlatılmış, bazı projeler de daha fazla kaynak aktarılacak suretiyle hızlandırılmıştır. Savunma Fonu ile silâhlı kuvvetlerin ihtiyaçlarının büyük bir bölümü yurtiçinde üretililebilecektir. Bu Fon'dan üniversitelere ve özel sektöre önümüzdeki yıllarda araştırma ve geliştirme projeleri verilerek, yurtiçi bilim ve teknoloji potansiyelinin millî savunma sanayiî için kullanılması sağlanacaktır.

Türkiye'de yapılan ilk F-16 jet uçağı 1987'de göklerimizde uçmuştur.

Savunma vakıfları birleştirilmiş ve koordinasyon içinde çalışmaları sağlanmıştır.

Silâhlı kuvvetlerimizin ihtiyaçlarını daha ekonomik, sür'atli, devamlı ve güvenilir bir şekilde temin etmek, ülke ekonomisinin gelişmesine daha fazla katkı sağlamak amacıyla Milli Savunma Bakanlığı reorganize edilecektir.

DIŞ POLİTİKA

Dış politikamızın esası bölgemizde ve dünyada barışın sürekliliğini temin etmektir.

Devletin devamlılığı dış politika felsefemizin temelini teşkil eder. Siyasi mücadelede hassasiyet gösterilmesi zorunlu hususların başında dış politikanın bulunduğu inanırız.

Yurt savunmasının ve iktisadî gelişmemizin kuvvetlendirilmesi dış politikamızın ana hedefleridir.

Türkiye siyasî, askerî ve iktisadî işbirliği yönünden mensubu bulunduğu Batı Dünyası ile ilişkilerinde, savunma ihtiyaçları yanında iktisadî gelişme ve kalkınmasını hızlandıracak ve menfaatleri dengeleyecek daha aktif bir politika takip etmeye başlamıştır.

Avrupa Topluluğuna tam üyelik için başvurmuştur. Avrupa Topluluğu ile ilişkilerimizi karşılıklı menfaatlerin dengelenmesini ön plânda tutan bir anlayışla götüreceğiz.

Başta yurdumuzun güvenliği olmak üzere kuvvetli bir savunma gücüne sahip olmamız zorunludur. Bunun ilk şartı iktisaden güçlü olmaktır. İttifaklarımıza sadakatı, dış politikamızda daima güvenilir bir taraf olmayı vecibe sayarız.

Coğrafi mevkimizin ve tarihi bağlarımızın neticesi olarak, Ortadoğu ve diğer İslâm Ülkeleri ile ilişkilerimizin geliştirilmesi tabiidir. Her iki camianın mensubu olması dolayısıyla Batı Dünyası ile Ortadoğu arasında köprü kurabilme imkânına sahip Türkiye'nin başta iktisadi ilişkilerin geliştirilmesi olmak üzere, bölge ve Dünya barışının idamesinde önemli katkıları olacağına inanıyoruz.

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin alacağı kararları saygıyla karşılamaya ve desteklemeye kararlıyız. K.K.T.C.'ni, Güney Kıbrıs rejiminin haksız, adaletsiz ve insanlık dışı uygulamaları karşısında sonuna kadar destekleyeceğiz.

Ermeni cinayet şebekelerinin masum vatandaşlarımıza karşı sürdürdüğü katliâmlara nihayet verdirmenin zaruretine inanıyoruz. Tarihi gerçekleri fütursuzca tahrif eden faaliyetler karşısında dünya kamuoyunu etkili bir şekilde aydınlatmaya devam ediyoruz.

Komşu ülkelerle olan ilişkilerimizde ortak menfaatlerimizi gözeten, karşılıklı saygı esasına dayalı ve bölge barışının idamesine yönelik uzun vadeli bir politika takip edilmesinden yanayız.

Bölge barışının güçlendirilmesi amacıyla ortak projeler geliştirmeye ve desteklemeye kararlıyız.

İnsanlığın müşterek varlığı saydığımız ilim, san'at ve teknolojide milletlerarası işbirliği yapılmasını; hür demokratik nizam, maddî ve manevî değerler itibarıyla aynı hedefleri paylaştığımız ülkeler ile sosyal ve kültürel ilişkilerin geliştirilmesini faydalı görürüz.

Türkiye'nin son dört yıldan beri yürüttüğü dış politika daha önceki yıllarla mukayese edilemeyecek bir seviye ve etkinliğe erişmiştir. İslâm Konferansı Ekonomik İşbirliği Daimi Komitesi Başkanlığı, İktisadi İşbirliği ve Kalkınma Teşkilâtı (OECD) Dönem Başkanlığı, Avrupa Konseyi Dönem Başkanlığı, milletvekillerimizin Avrupa Konse-

yi Parlamenter Meclisine iştirak etmeleri önemli gelişmelerdir. İslâm Konferansı Ekonomik İşbirliği Daimi Komitesinin (ISEDAK) üç toplantısı Türkiye’de yapılmıştır. Çok sayıda yabancı devlet adamı Türkiye’yi ziyaret etmiş, çeşitli ülkelerle aktif ikili ilişkiler tesis edilmiştir. Ortadoğu meselelerinde Türkiye’nin tutumu ve oynadığı önemli rol bütün ülkelerin takdirini toplamış, dış politikada itibarımızı arttırmıştır.

**HUZURLU, İSTİKRARLI
BÜYÜYEN, GÜÇLÜ
İLERİ, MODERN
ÇAĞ ATLAYAN
YEPYENİ BİR
TÜRKİYE
İÇİN**

